

CARTELLISME

i SETMANA SANTA

TARRAGONA 1928-2000

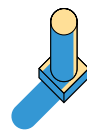

CARTELLISME i SETMANA SANTA TARRAGONA 1928-2000

**Ajuntament de
TARRAGONA**

MUSEU D'HISTÒRIA
DE TARRAGONA

TARRAGONA

PATRIMONI MUNDIAL

EDITA: **AJUNTAMENT DE TARRAGONA - MUSEU D'HISTÒRIA**

COL·LABORA: Agrupació d'Associacions de Setmana Santa

PRODUCCIÓ: Biblioteca Hemeroteca Municipal de Tarragona

DOCUMENTACIÓ: M. Elena Virgili i Bertran

DISSENY: Pitu

MAQUETACIÓ: Gabinet de Disseny Gràfic i Autoedició

FOTOS: Joan Farré

IMPRIMEIX: Gràfiques Porsa - D.L. T-481/01

La Setmana Santa de Tarragona i en concret la processó del Divendres Sant, declarada d'Interès Nacional per la Generalitat de Catalunya, és una de les manifestacions religioses i culturals de més llarga tradició i que compta amb una gran participació de ciutadans.

El cromatisme dels cartells anunciadors de la Setmana Santa, que s'editen any rere any, es confon amb el de les escultures dels nombrosos passos de la processó del Sant Enterrament que commemora la Passió de Jesús i que recorren la ciutat el Divendres Sant.

Cada any, el cartell que anuncia l'efemèride intenta reflectir un o altre aspecte de la nostra Setmana Santa, segons la visió i percepció de cada un dels artífex del cartell.

Si l'any passat ja es va fer una exposició dels cartells corresponents als anys 1928 a 1969, enguany s'exposen des de l'any 1970 al 2000. Dels 63 cartells que recull el catàleg, 57 formen part del fons municipal i, la resta, pertanyen a particulars que els han cedit.

Per tot això, convido als tarragonins a visitar aquesta exposició pel seu interès artístic, cultural i religiós.

Joan Miquel Nadal i Malé
Alcalde de Tarragona

Una de les funcions del Museu d'Història és la de posar a l'abast del públic l'important fons municipal del que disposa. Els cartells, estan profundament arrelats a les nostres festes tradicionals, però si en una d'elles la seva existència ha estat rellevant, aquesta és la Setmana Santa tarragonina.

En els darrers anys els actes programats durant la Setmana Santa han augmentat considerablement, així com també s'han vist incrementats el nombre de passos donant, d'aquesta forma, més notorietat i importància a una processó, la del Sant Enterrament, que ha estat considerada Festa Tradicional d'Interès Nacional. El prestigi d'aquesta processó arranca de molt temps endarrera. L'any 1928 es va editar el primer cartell i opuscle relacionat amb aquesta festivitat. Des d'aquell ja llunyà 1928, els cartells de Setmana Santa s'han anat editant periòdicament fins els nostres dies, esdevenint el reflex de la història social, política i ideològica de la nostra ciutat. D'aquesta forma i amb el pas del temps, els cartells han anat perdent la seva funció propagandística i divulgativa inicial, per esdevenir veritables obres d'art.

Aquest llibre recull tots els cartells anunciadors de la Setmana Santa tarragonina i ens posa de relleu els diferents estils artístics i les diferents èpoques en que s'emmarca cadascun d'ells.

Tarragona compta amb un ric patrimoni arqueològic i monumental, declarat fa poc temps, Patrimoni de la Humanitat, però també disposa d'un abundant patrimoni documental, que és el reflex de la nostra vitalitat com a ciutat. Aquestes pàgines són, en últim terme, un exemple del mateix.

Maria Mercè Martorell Comas
Tinent d'Alcalde de Patrimoni

El llibre que teniu a les mans recull els cartells anunciadors de la Setmana Santa de Tarragona des de 1928 fins a l'any 2000. Són més de 70 anys de cartellisme i ens permeten fer un recorregut per les diferents tendències artístiques de cada període històric.

Els cartells, com qualsevol document publicitari - tríptics, fullets, anuncis- que neix per comunicar i donar a conèixer un fet concret, ja siguin festes, exposicions, espectacles, tenen una vida efímera, perden la seva funció un cop ha finalitzat l'acte al qual fan referència, però és a partir d'aquest moment que comencen a tenir un valor històric. La perspectiva del temps ens en dóna una visió diferent.

Aquest tipus de documentació constitueix un important fons municipal. Podem veure el cartell com el document d'una època, interessar-nos pel seu disseny, pel seu autor, per la il·lustració, com un element decoratiu o com un objecte susceptible de ser col·leccionat. Com diu Antoni Salcedo, "la funció primària del cartell és transmetre un missatge de forma clara i ràpida, però perquè aquesta comunicació tingui una major efectivitat es fa necessari un tractament original en el qual el valor artístic és essencial. En realitat un bon cartell és aquella obra d'art que, a més, és de lliure exhibició per a tothom".¹

L'Ajuntament va tenir cura en el seu moment de guardar els cartells que s'havien penjat a les parets i s'havien repartit per les botigues i que molt sovint, com succeeix actualment i un cop ha finalitzat l'esdeveniment que s'anuncia, es llençaven. Continuem conservant i, en la mesura del possible, engrandint el fons municipal, a més donem a conèixer un art que no rep la mateixa consideració que d'altres disciplines artístiques, mitjançant les exposicions i els catàlegs.

La recerca que hem portat a terme ens ha permès datar i conèixer l'autor d'alguns cartells que no anaven signats, també hem cercat els exemplars que ens mancaven en col·leccions particulars i ens ha sorprès la quantitat i el bon estat de molts d'aquests cartells.

Dels 63 cartells recopilats 57 pertanyen al fons municipal i es conserven a la Biblioteca Hemeroteca Municipal, a l'Antic Ajuntament. Pensem que la col·lecció que presentem és completa i els buits corresponen a anys en què no es va publicar cartell anunciador. Als anys trenta es produeix un buit molt important a causa de les circumstàncies polítiques i socials, durant la Segona República es va suspendre la processó pels carrers de la ciutat, així, manquen els anys 1932, 1933 i 1934. Els anys 1937 i 1938 corresponen als anys de la Guerra Civil. L'any 1939 ja es va celebrar la processó i es va publicar un tríptic però no tenim constància que s'hagués publicat cap cartell així com tampoc l'any 1940 i els anys 1980, 1981 i 1983.

Moltes vegades els programes de mà mereixen ser tractats com a obres artístiques, talment com si fossin cartells, són d'una riquesa cromàtica i artística molt remarcable.

Alguns aspectes com els temes triats per il·lustrar els cartells, els autors, les impremtes serien motiu d'un estudi més aprofundit aquí només en donarem unes pin-

---

zellades. A partir dels anys quaranta l'Ajuntament va convocar un concurs per tal de seleccionar els cartells. En les bases s'especificava el màxim de tintes a utilitzar i que calia incloure-hi un element que identificués la ciutat, el tema que veiem més representat és la catedral ². El concurs no es convocava cada any, trobem en algunes ocasions que els cartells guanyadors dels tres primers premis eren publicats en anys successius. Suposem que per aquest motiu molts dels cartells no van datats. A banda dels cartells guanyadors de concursos i per tant editats, al Museu d'Història es conserven alguns dels originals que es van presentar a concurs i que permeten tenir una visió més àmplia de les tendències artístiques del moment. La impressió dels cartells es va fer durant molts anys fora de la ciutat ja que aquí les impremtes no tenien els mitjans necessaris per imprimir a quatre tintes. Un altre aspecte a destacar és la simbologia, els escuts que apareixen. Els cartells dels anys compresos entre 1941 i 1947 van ser publicats pel Sindicat d'Iniciativa i inclouen l'escut espanyol i el segell del "Servicio Nacional de Propaganda" o el visat de la "Vicesecretaria de Educación Popular".

Quant a les dimensions, es publicaven en dues mides diferents, els petits (de 40 x 28 cm aproximadament) es penjaven als aparadors de les botigues, mentre que els de format gran (100 x 68 cm) anaven als carrers. Els darrers anys s'ha estandaritzat una mida de cartell per a totes dues finalitats.

Els cartells que ara veiem penjats en aparadors i carrers seran història un cop hagi passat el temps suficient i en molts casos formaran part de col·leccions prou interessants. El cartell de Setmana Santa d'aquest any 2001, un cop passin les festes, passarà a formar part de la història i ampliarà aquesta mostra que presentem formant part ja dels cartells del segle XXI.

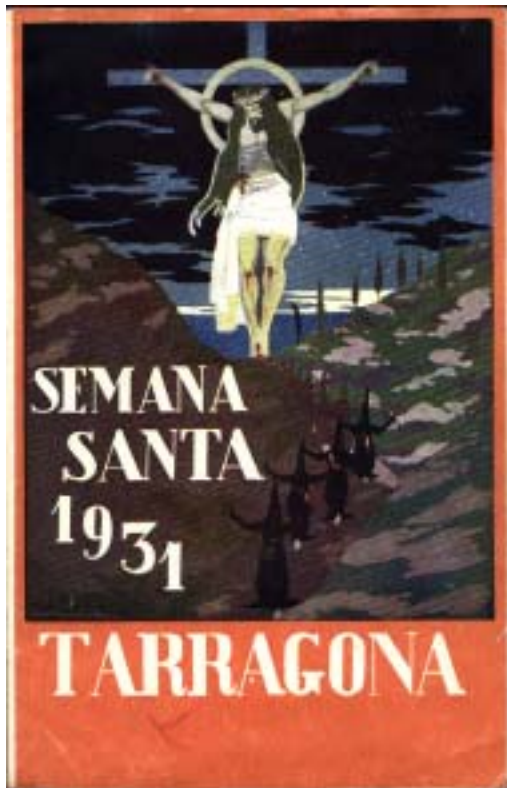
Val a dir, per acabar, que les dues exposicions de cartells de Setmana Santa que hem realitzat i aquest llibre no haurien estat possibles sense la col·laboració de particulars que ens han deixat els seus cartells per exposar i per ser fotografiats i en el millor dels casos ens han fet donació d'alguns exemplars que ens han permès completar el fons municipal. Volem agrair la col·laboració a Fèlix Adserias, a Pere Amenós, a Francesc Gómez, a Quim Mas, a Lluís M. Mezquida i a Jaume Sáez.

Tant de bo aquest llibre serveixi per despertar la curiositat i conèixer una mica millor aquest art tan apassionant.

M. Elena Virgili Bertran

Biblioteca Hemeroteca Municipal de Tarragona

² Vegi's l'article de M. Teresa Segura i M. Elena Virgili **El cartellisme i la Setmana Santa. Cartells del fons municipal**. A: Opuscle de Setmana Santa 1999 de la Congregació del Venerat Cos de Jesucrist en el Descendiment de la Creu. pàg. 135-139.

Fullet de Setmana Santa del Sindicat d'Iniciativa, 1931.
Autor: F. Castellarnau

Cartells de la Setmana Santa de Tarragona 1928-2000

Unes notes sobre l'art del cartell

El cartellisme entra a Catalunya, procedent d'Europa, uns quants anys abans del segle XX. Neix com un gènere del que avui en diem disseny gràfic, família de les arts que s'estén i es fa comuna coincidint amb els anys del Modernisme ¹.

Ja de bon començament, el cartell serví per anunciar fires, festes, exposicions i certàmens literaris i artístics. També, articles per al consum: els fabricants licorers i xampanyers catalans encarregaren els millors cartons als artistes més famosos, per donar a conèixer els productes i prestigiar-los. Les obres de Riquer, Casas, Rusiñol, Cidón..., no han perdut l'encant; en contemplar-les, encara avui hi veiem la garantia de qualitat de l'article que anuncien.

Els cartells subratllen esdeveniments. Per exemple: trofeus esportius (com l'automobilisme, ja des dels temps incipients); produccions artístiques notables; novetats filmiques; polítiques socials (la prevenció d'accidents, l'atenció a la vellesa, a la maternitat, etc.); conteses electorals; la guerra civil, etc. Fets tan diversos, els llegim avui fàcilment quan ens vénen a la vista els cartells que s'hi van referir. Repassant cartells, se'ns representa el temps passat, dia per dia.

L'acceptació del cartell i l'atenció general que desperta el seu impacte han provocat que les revistes il·lustrades els hagin dedicat espais preferents. Ja l'any 1900 sortia a Barcelona cada setmana *Pluma y Lápiz* (plasmació pura del sentiment modernista), que reproduïa regularment cartells en última plana. Les publicacions, i particularment les especialitzades, han anat divulgant els cartells de novetats, aquí com a la resta d'Europa i a Amèrica del Nord. Les persones interessades sempre n'han seguit l'evolució, igual que molts aficionats. Ha observat Pilar Vélez ² que el col·leccionisme ha jugat un gran paper en l'assentament dels cartells, i ha afegit que les col·leccions han permès comparar-los i aprofundir-ne l'estudi. En els gabinets publicitaris i en els centres on es formen els dissenyadors s'utilitzen aquestes anàlisis acurades, que ajuden a renovar constantment l'art del cartell.

Tarragona, en els cartells

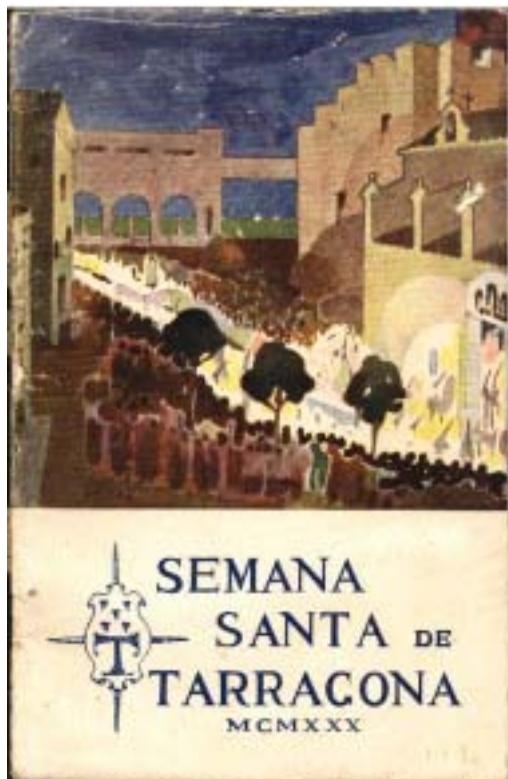
Tarragona va aparèixer ben aviat com a tema cartellístic. A finals del segle XIX començà la promoció turística al voltant de les pedres romanes, la catedral cristiana i el paisatge marítim del balcó del Mediterrani i la platja del Miracle. El 1910 es creà el Sindicat d'Iniciativa per "atreure forasters". O sigui: organitzar activitats per fer més "atractiva" la ciutat (concursos, exposicions, etc.); crear serveis turístics i obtenir recursos i les indispensables col·laboracions d'entitats públiques i privades. Per a tot calen cartells, postals, guies i fullets, que coincideixin a presentar una Tarragona afavorida pels atractius ancestrals: monuments i clima. A partir de l'any 1940, el Sindicat d'Iniciativa va adquirir capacitat per fer arribar la propaganda de Tarragona més lluny grà-

¹ El Modernisme va ser un moviment de totes les arts, passatger com una moda; eufòric, però curt. Consisteix en l'exaltació de les formes lliures -com ho són les de la naturalesa-, i en la relaxació proporcional de les formes canòniques. Molts artistes es feren modernistes pel plus expressionista que ofería el nou estil. Les arts modernistes sortiren al carrer i s'escamparen pertot: a les façanes, als mobles i estris diversos, a la decoració de centres de servei públic, comerços, despatxos i oficines i de la llar; al disseny gràfic, rètols, etiquetes, diaris, revistes, publicitat...

² Pilar Vélez, "El cartell modernista a Catalunya: del col·leccionisme a la catalogació". Revista de Catalunya, núm. 150. Abril de 2000.

cies a un acord amb la Direcció General de Turismo, pel qual aquest organisme governatiu atribuï al Sindicat les funcions de Junta Provincial de Turismo. També, gràcies a aquest concert, a partir de Nadal de 1941 s'obrí al núm. 36 de la Rambla una oficina d'informació turística subvencionada ³.

Opuscle de Setmana Santa de l'Agrupació d'Associacions, 1930.
Autor: F. Monravà

Als anys vint apareixen cartells, referits a Tarragona, d'hote­leria, festes esportives i activitats artístiques. En citarem alguns: el tríptic de l'Hotel París, en diverses llengües, encapçalat per l'Arc de Berà, pintat per J. Furhell i amb fotografies de monu­ments i paisatge. Els anys 1920 i 1921, els de les regates del Club Nàutic, de Cidón. Els anys 1922 i 1923, els del Trofeo Armangué, gran premi d'autocicles Tarragona-Vallmoll-Secuita, signats A. Garcia. També l'any 1922, i de Cidón, l'anunci del film benèfic Heroismos, realitzat a Tarragona, i el 1929, del mateix autor, el cartell de Setmana Santa. Entre els cartells dels anys trenta en donem compte de dos, ben interessants. L'un, de 1935, obra del dibuixant tarragoní Manuel Orozco Rovira, és comercial, i té interès artístic perquè s'expressa amb encert en l'art déco, l'estil del temps. L'altre, de 1936, és del pintor i dibui­xant valencià Pasqual Capuz (catedràtic de l'escola de Llotja a Barcelona i prestigiós cartellista), editat pel Patronato Nacional de Turismo; hi figura la Torre dels Escipions, i està concebut com una pintura i realitzat en la modalitat barroquista del noucentis­me tardà.

A partir de 1940 es van editar algunes sèries per iniciativa estatal. En créixer l'interès econòmic i polític de l'activitat turís­tica, el 1951 es creà el Ministerio de Información y Turismo, que fixà delegació a Tarragona i edità la propaganda; l'any 1979 el Govern autonòmic prengué al seu càrrec aquesta feina. Quan estiguin aplegats els materials publicitaris dedicats a Tarragona, durant aquest llarg període, se'n podrà fer el comentari.

Les festes de Santa Tecla i Sant Magí han escampat amb gran relleu la imatge de Tarragona ⁴. Cal fer menció especial de les dues col·leccions dels cartells de les festes de Santa Tecla, del fons municipal, recopilades i presentades per M. Elena Virgili: la dels cartells de la sèrie 1864-1931, exposats al públic i reproduïts en un quadern editat l'any 1991, i la de la sèrie no completa 1942-1992, exposats i reproduïts en un altre quadern, el 1993.

Finalment, el lector té a les mans l'edició dels cartells de Setmana Santa, igualment del fons municipal. D'aquests, els que van de l'any 1928 al 1969s'exposaren l'any pas­sat i se n'ocupà a la premsa el professor Antonio Salcedo (El Punt, 9 d'abril del 2000). Els restants, compresos entre l'any 1970 i el 2000, s'exposen enguany.

³ Tot plegat millorà la gestió del Sindicat i aquest es pogué moure, amb precaucions, però amb certa autonomia, en el camp de la difusió de la cultura, espe­cialment en la promoció de les arts plàstiques, per mitjà de l'activitat de la sala d'actes i exposicions. Aquesta situació prevalgué durant molts anys: entretant la censura mantenia el domini sobre els mitjans orals i escrits, subjectant-los a l'arbitri dels seus comissaris. El Sindicat d'Iniciativa, doncs, continuà essent una entitat oberta, administrada amb règim assembleari, on tots els socis tenien veu; quan el governador civil havia d'aprovar un canvi de president, algun soci li feia veure que convenia una persona integrada a la cultura local, que sabés continuar la bona marxa de la societat. Per altra banda, els càrrecs eren gratuïts i no interessaven els zeladors de la cultura d'ocupació.

⁴ Entre les festes no periòdiques que han produït cartells de propaganda de Tarragona, o sigui a part de les patronals, cal recordar-ne dues: la "Fira d'Art" que se celebrà els anys 1948, 1950, 1952 i 1955, i les del "Centenari de la Rambla, el 1954. En aquestes darreres s'edità un cartell de Macià i un altre per al "Tren del Centenari"

La propaganda de la Setmana Santa

Cada any el cartell fa l'anunci de la Setmana Santa perquè un dia d'aquesta setmana, el divendres al vespre, se celebra la desfilada conjunta de "misteris i penitents". La processó és l'acte principal de la setmana, el que atreu més nombre de persones per participar-hi i per veure-la, i el que obliga a més esforç. Hi col·laboren les confraries que, en el curs dels anys, s'han anat sumant a la de la Sang; aquesta és la més antiga, i manté la direcció de la processó ⁵.

A partir de l'any 1928 les associacions agrupades, junt amb el Sindicat d'Iniciativa, iniciaren la propaganda. Els fullets progressaren cada any en ambició publicitària; en millorà la tipografia i la il·lustració fotogràfica. Ben aviat a les imatges de la passió i els aspectes de la processó seguiren monuments i paisatges, amb platges que evocuen l'aire tebi de la primavera; entre els anuncis que ajudaren a pagar l'edició no hi faltaren els dels hotels i restaurants.

Durant els anys de la República, 1932, 1933 i 1934, no es publicà cartell, en prevaler l'opinió contrària al fet que un acte religiós ocupés l'espai públic; però els anys 34 i 35 (el "bienni negre") la processó tornà al carrer i es reprengué l'edició del cartell. L'any 1936 hi hagué cartell (de Marcel Riera Pàmies) i sortí el fullet, editat aquesta vegada pels serveis de Turisme de l'Ajuntament. La portada diu "Semana Santa de Tarragona" i du la figura d'un soldat romà; al fons, un viacrucis molt petit i una mica desdibuixat. L'autoritat volia i dolia.

La guerra (1937 i 1938) ho suspengué tot. Entre tantes desgràcies com causà, tallà el desplegament turístic que esperançava Tarragona pocs anys enrere. Fins cap a 1950 no es començà a recobrar de mica en mica el turisme exterior.

El 1939 hi tornà a haver Setmana Santa, però no es publicà cartell; només, un tríptic. El 1940 Marcel Riera Pàmies dibuixà al carbó un cartell que representa un penitent. Sortí de portada del fullet, editat pel Sindicat d'Iniciativa; aquest fullet té l'extensió i l'aparença semblants als editats anteriorment.

A la postguerra, arreu, la restauració religiosa havia cobert ràpidament les baixes de la imatgeria destruïda en començar la revolta. L'interès a fer remuntar les processons va ser intens i general. Es despertà la rivalitat entre uns llocs i altres. A Tarragona ens preguntàvem: serem capaços de fer la nostra processó tan cèlebre com ho són les de Sevilla, de Múrcia o de Valladolid? La gran magnitud de la processó actual segur que prové d'aquest repte. Però alguns pensen que és massa llarga, i a molts els dol que, sovint, no s'hagi posat l'esment degut en l'elecció dels imatgers.

L'any 1941 es publicà un cartell d'Isidre Valentines, reproduït també a la portada del fullet; l'edició continuà a cura del Sindicat d'Iniciativa. El mateix any, el Sindicat organitzà un concurs de cartells per als següents, al qual van acudir molts concursants. A finals de tardor les obres foren exposades, aquí i també a Barcelona, anticipant la propaganda.

Des d'aleshores la propaganda de la setmana santa l'organitzaren, en col·laboració, l'Agrupació d'Associacions, el Sindicat d'Iniciativa i l'Ajuntament.

---

⁵ Les associacions que participaren en la processó de l'any 1928 foren la de la Sang, i, sortides del seu si, les de l'Ecce-Homo i de la Soletat; els gremis de pagesos i de mar, i el col·legi La Salle (alumnes i exalumnes).

Opuscle de Setmana Santa del Sindicat d'Iniciativa, 1940.
Autor: Marcel Riera.

de Setmana Santa, i fer-ne propaganda de cara a l'exterior. L'intent publicitari començà a finals dels anys vint; la crisi econòmica afectava moltes empreses i la ciutat lluitava per sortir-se'n, o almenys alleugerir-la, confiant que el turisme estimula el comerç i els serveis.

El primer cartell, de l'any 1928, obra de Roig, és digne pel color i la composició, però les lletres són una mica desconcertades. Sembla que l'autor, pintor de gust, no és prou versat en publicitat. El cartell de l'any següent, 1929, és una obra molt notable, model d'art publicitari de la segona etapa de Cidón ⁶, cartellista excel·lent i professor de dibuix, qui, durant els anys vint, va viure a Tarragona i va deixar-nos, almenys, set cartells més de tema tarragoní. El cartell de 1929 ens atreu la mirada, entre tota la col·lecció, per la simplicitat, la llisor, i per com representa l'espai amb colors plans. Al cartell de 1931, Francesc Monravà contraposà la visió real i succinta de la fortificació romana i medieval a un vol de coloms (recorden els de Francesc Galí), que s'eleven al cel fins a trobar la forma simbòlica d'una presència sobrenatural. L'any 1935 l'Ajuntament edità com a cartell la fotografia d'una de les vistes típiques de la catedral: campanar, cimbori i cúpula de la capella de Santa Tecla. L'any 1936 el cartell representa el Crist de la Humiliació, de l'escultor Garrigós (destruït pels revolucionaris, al cap de pocs mesos), interpretat, en un magnífic dibuix al carbó, pel dibuixant i ceramista Marcel Riera Pàmies.

El període de postguerra (els anys del 1939 al 1950) és de paralització econòmica, tristesa, violència i fam. Els cartells d'aquesta època no en són indiferents, perquè l'obra artística, de prop o de lluny, sempre està compromesa amb el medi on ha estat concebuda; si bé cada artista hi reacciona a la seva manera. Als uns, els inspira el rea-

Els cartells

Els cartells reproduïts en aquest llibre són una successió gairebé contínua des de l'any 1928 fins al 2000. Un tram, de més de setanta anys, de variacions sobre el tema de la Setmana Santa tarragonina proporciona una perspectiva singular i interessant als afeccionats a la història local i, en especial, als qui se senten atrets pel llenguatge gràfic i la seva evolució.

La primera sèrie d'aquesta col·lecció comprèn els cartells dels anys anteriors a la guerra civil. Són treballs d'inspiració molt diversa i artísticament tenen poc en comú. Considerats en conjunt, indiquen l'esforç d'un sector important de tarragonins, gent d'esperit gremial (de l'esperit "de capelleta", que roman en la tradició religiosa), per perfeccionar la processó

⁶ Anotem aquí la referència sobre Cidón publicada per l'autor d'aquest article a: Isidre Valentines (fotògraf) 1900-1959. Diputació de Tarragona. Museu d'Art Modern (sense paginar). La data de la mort és presa de Fontbona, i cal esmenar-la. On hi diu "1930", hi ha de dir "1943".

lisme d'efecte cinematogràfic (Riera, 1936, i Guillermo, 1942); d'altres, es col·loquen darrere la il·lustració museística, tot confiant l'expressivitat a les formes de l'art medieval (Valentines, 1941); un altre tira cap al surrealisme oníric (Baixeras, 1944, 1945); l'altre, presenta el rostre sever de Jesús (escultura del pas Vellu i pregueu, de Josep Llimona, destruït durant la revolta), i acura el procediment i fa vibrar la gamma de colors (López Vens, 1948). Tanquen aquest període tres cartells d'un artista recolzat sòlidament en la teoria del grafisme, amb tres obres correctíssimes, sòbries, elegants i efectives (Valentines, 1943, 1947, 1952).

A partir de 1953 la nostra societat, aclofada, comença a mudar l'actitud. Com si hagués entrat un aire. Els joves descobri-
 xen la terra (la pròpia i la forana) i el paisatge rústic i urbà; i els ve l'aptitud turística desvetlladora i l'anhel contagiós per superar les fallences i ignorar el passat. L'aire bufava de l'exterior. L'impel·lien dues forces que coincidiren en un temps precís, i que influïren en el canvi de gust i d'habituds cíviques: una és la puixança d'Amèrica i l'altra l'aposta per la llibertat que anuncià l'Església catòlica. Les formes que ens havien servit de guia perderen el sentit.

Al mateix temps que aquí sortíem de l'aïllament, l'Occident es desempallegà de la humiliació, el desesper i el conformisme que seguiren la II Guerra Mundial: l'anomenat "gran rebuig".

L'Amèrica triomfadora, poderosa i eufòrica escampà, per tot el món, l'expressionisme abstracte i els nous llenguatges artístics: minimal, art pop, art cinètic... De dins l'Església catòlica (universal), s'expectà una terra nova. Encara que el Concili Ecumènic se celebrà més tard, els anys 1962-1965, el precedí una llarga gestació, que féu veure i madurar l'aggiornamento, la confiança en l'home i l'esperança (la virtut que ara no es porta). La influència de l'alè del Concili en la plàstica catalana l'ha mostrat M. Montserrat Castillo ⁷. El fet és que els artistes joves que havien romàs al país sortiren fora i, en veure pertot l'art basat en els valors humans, "passaren" de la tradició pròpia, manipulada i alienadora.

A l'època que ens referim, els anys cinquanta, es refundà l'escoltisme, sota l'empara d'alguns bisbes, i al marge —per fi!— de la consigna del règim: "por el Imperio hacia Dios". Durant més d'una generació l'escoltisme formà nois i noies en el respecte a la llibertat i per recuperar la identitat, que vol dir la fidelitat al

Quadern de divulgació turística, 1936.

país desmitificat. Moltes persones que des d'aleshores es distingeixen per un estil diferent de fer les coses i que treballen realment a favor de la societat han estat escoltes. Dins l'escoltisme han viscut l'estètica que es caracteritza per una certa aspror o manca de poliment. Al mateix temps —coincidència curiosa— les qualitats tàctils de la matèria tosca, l'encant de l'empastament gruixut, cobraven sentit artístic i delectaven ⁸.

Entre els cartellistes de la col·lecció, n'hi ha uns quants de la tendència boy scout. D'entre ells, el representant més important és Macià ⁹ (anys 1956, 1960, 1961 i 1964). Segueixen l'estil: Clavé (1953), Martí (1954), Picó (1955), Egea (1958, 1959, 1965 i 1967 —el de 1967 amb més arestes expressionistes—), Cots (1962, 1963). Dins la sèrie, aquests són quasi els darrers que subratllen l'empastament. Retorna el realisme (Baixeras, 1957). S'ha tancat un altre període.

Fins a finals dels anys vuitanta predomina la figuració realista; de vegades, d'angulació i tècnica pròximes a la fotografia (1982). Però Barenys, abans d'aquesta tendència, fa dues incursions molt interessants al simbolisme (1966 i 1968), amb notable encert el 1968. Barenys mateix, tot seguit, continua produint en realista (1970, 1973 —és una fotografia—, 1976 i 1979). També es donen incursions aïllades a l'abstracció: constructivista (Egea, 1975) o bé op-art (Egea, 1971 i 1978). En un cas (Porqueras, 1987) la imatge cromàtica es descompon, amb una cruesa que fa pensar en l'expressivitat del còmic.

A partir de 1982, amb la sola excepció de 1987, tots els cartells són fotogràfics i, per terme mitjà, de qualitat artística superior; els temes de la majoria són imatges dels passos, enfocades en primers plans. Els més interessants són els realistes i detallistes, perquè avaluen la qualitat de la imatge elegida (1993, 1992, 1991, 1990 —citats per l'ordre en què excel·leixen—), qualitat augmentada, en el seu cas, per la sensibilitat del fotògraf, sigui en l'enquadrament, la composició, els efectes lumínics, etc. Un dels cartells (Farré, 1995) és una fotografia documental irreprotxable, però el seu rigor de fotodocument fa que no excel·leixi com a cartell de propaganda.

Sembla que no hauria de mancar en cap cartell la relació entre els components (imatgeria, monuments, figures o formes emblemàtiques) i la Setmana Santa tarragonina. Però, mirada la col·lecció en conjunt, la relació només es troba prou estreta en la meitat dels cartells. L'altra meitat, o hi fan una al·lusió insuficient, o bé són totalment neutres, de manera que podrien aplicar-se a un altre lloc.

Per acabar, coincidint amb Pilar Vélez, hem de felicitar-nos pel fet que els cartells estiguin en poder del patrimoni públic (en aquest cas, municipal), a causa del valor que tenen i que augmenta amb el pas del temps; i perquè l'Ajuntament vetlla per conservar-los, i els posa en joc atenent la seva utilitat didàctica.

Enric Baixeras i Sastre

---

⁸ El canvi s'estengué als sistemes pedagògics: se seguí un procés paral·lel en la recuperació de l'escola catalana i en l'edició de revistes i llibres infantils, i en la il·lustració en general (vegeu la citació anterior).

⁹ Pau Macià i Pons (les Borges Blanques, les Garrigues, 1917). Pintor, cartellista, professor de l'Escola Massana. Autor del cartell del Congrés Eucarístic de Barcelona (1952), del Centenari de la Rambla de Tarragona (1954), etc.

1

AUTOR Roig
TÍTOL Tarragona. Solemnes fiestas de
Semana Santa 1928

ANY 1928

PEU D'IMPRESSA Industrials Litogràfiques S.L.
Tarragona

MIDES 110 x 77 cm

2

AUTOR Cidon [Francisco Cidón]
TÍTOL Tarragona. Fiestas de Semana Santa, marzo 1929
ANY 1929
PEU D'IMPREMTA Lit. M. Portabella. Zaragoza
MIDES 88 x 64 cm

3

AUTOR M.M. [Francesc Monravà / Joan Molas]
TÍTOL Semana Santa 1930. Tarragona. Solemnidades religiosas. Manifestaciones de arte

ANY 1930

PEU D'IMPREMTA Tip. Lit. Basa y Pagés. Barcelona

MIDES 65 x 44 cm

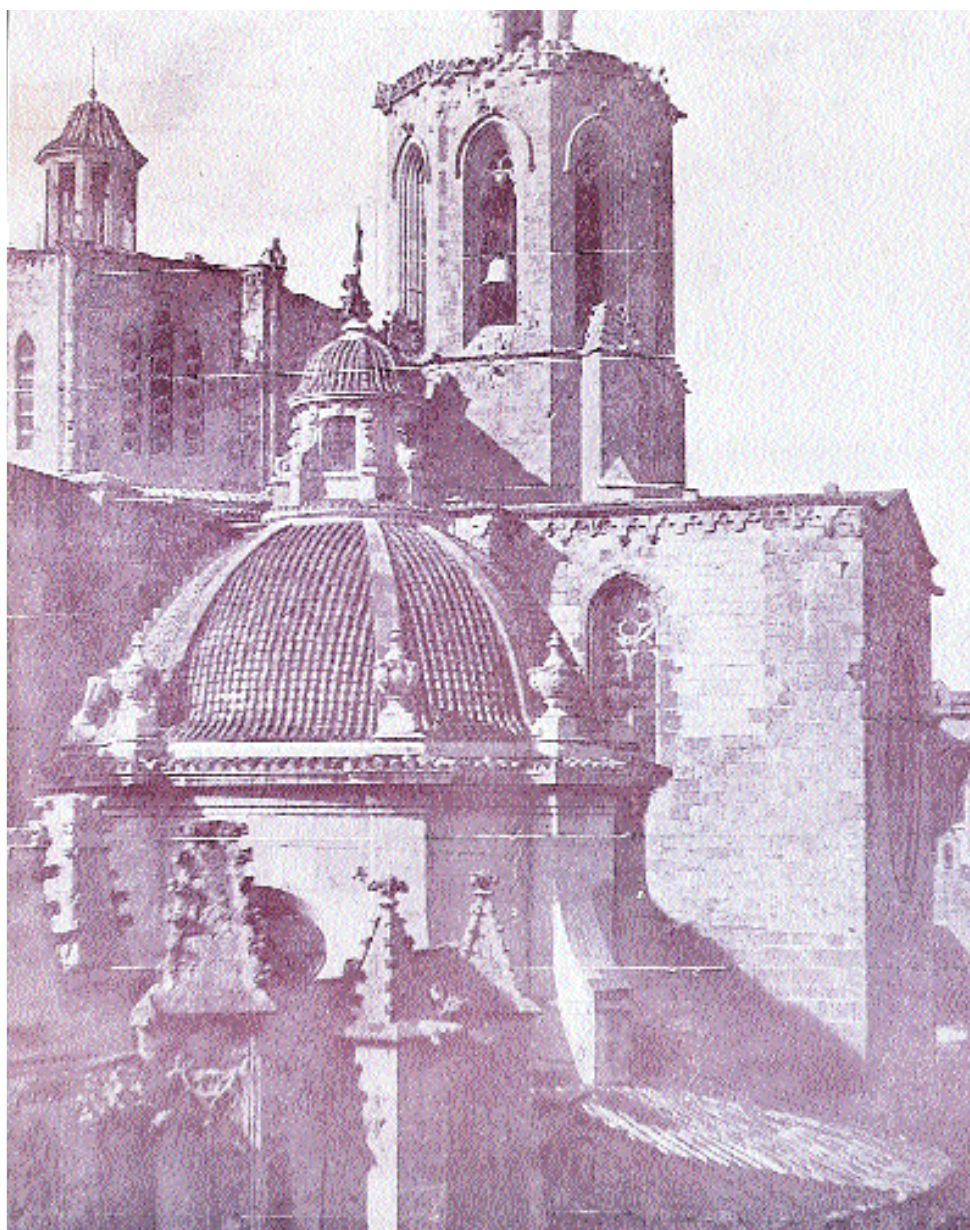

4

AUTOR F.M. [Francesc Monravá Solé]
TÍTOL Tarragona. Semana Santa 1931

ANY 1931
PEU D'IMPRESSA Tip. Lit. Basa y Pagés. Barcelona

MIDES 70 x 49 cm

TARRAGONA

SETMANA SANTA, 1935

L'Oficina Municipal de Turisme
informa gratuïtament.

PALAU MUNICIPAL :: Telèfon, 1600

5

AUTOR

TÍTOL

Tarragona. Setmana Santa 1935

ANY

1935

PEU D'IMPRESSA

F. Sugrañes, Impressor.Tarragona.

MIDES

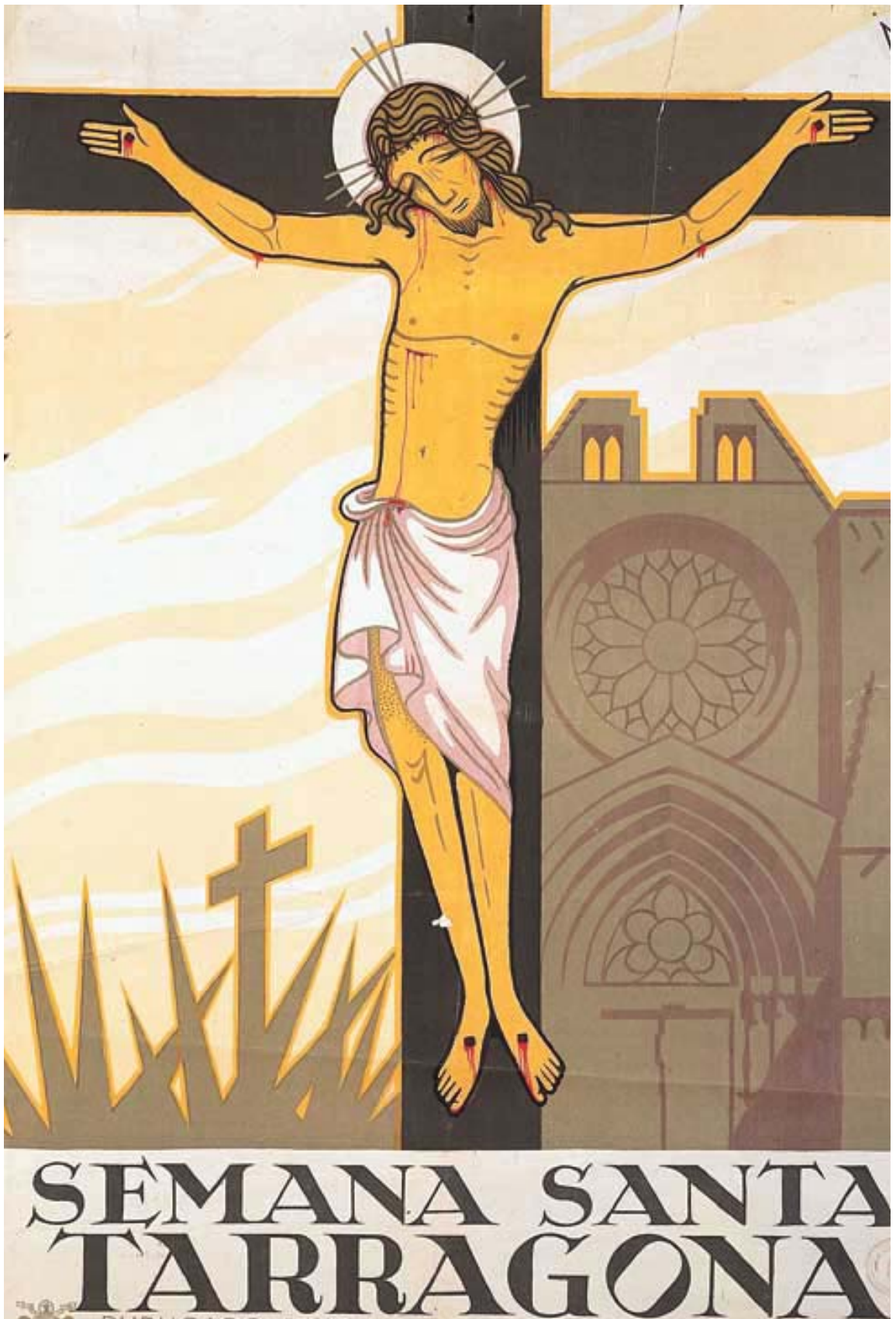
48 x 33 cm

6

AUTOR MR [Marcel Riera Pàmies]
 TÍTOL Setmana Santa. Tarragona

ANY [1936]
 PEU D'IMPRESSA R. Gabriel Gibert, impressor.
 Tarragona
 MIDES 52 x 33 cm

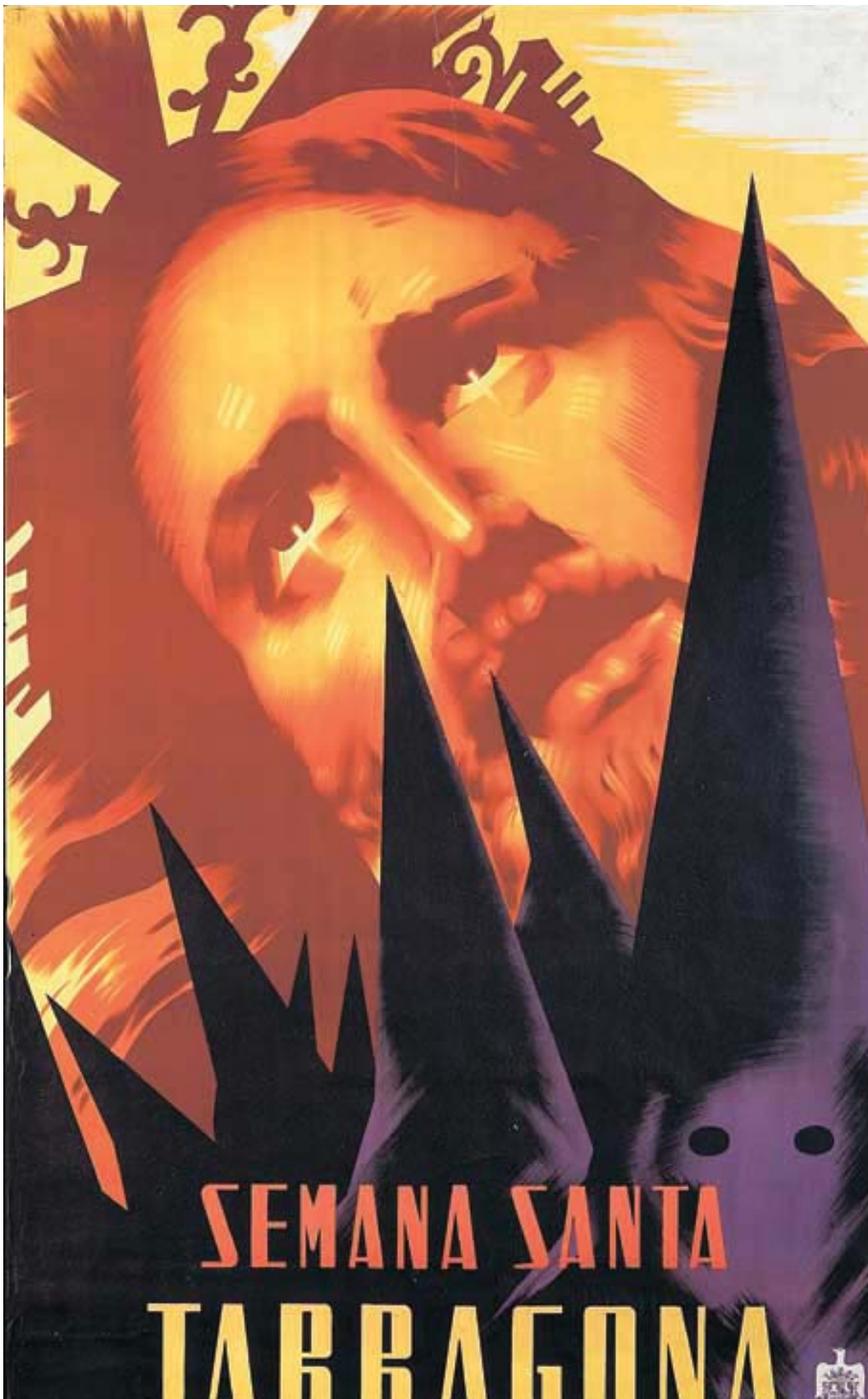

7

AUTOR [Isidro Valentines Llovell]
TÍTOL Semana Santa. Tarragona

ANY 1941
PEU D'IMPRESSA Lit. J. López. Barcelona.

MIDES 100 x 68 cm

8

AUTOR Guillermo [Guillermo Pérez Baylo]
TÍTOL Semana Santa. Tarragona

ANY [1942]
PEU D'IMPREMTA Lit. J. López. Barcelona

MIDES 99 x 62 cm

9

AUTOR [Isidro Valentines Llovell]
TÍTOL Semana Santa. Tarragona

ANY 1943
PEU D'IMPREMTA Vior. Barcelona

MIDES 99 x 62 cm.

10

AUTOR E. Baixeras [Enric Baixeras Sastre]
TÍTOL Semana Santa. Tarragona

ANY [1944]
PEU D'IMPREMTA Ind. Gráf. Llauger. Barcelona

MIDES 97 x 65 cm

SEMANA SANTA TARRAGONA

EDITADO POR EL SINDICATO DE INICIATIVA DE TARRAGONA
EN FUNCIONES DE JUNTA PROVINCIAL DE TURISMO.
PATROCINADO POR EL EXCMO. AYUNTAMIENTO. 1945. ~

11

AUTOR E. Baixeras [Enric Baixeras Sastre]
TÍTOL Semana Santa. Tarragona

ANY 1945
PEU D'IMPREMTA Lit. J. López. Barcelona

MIDES 100 x 69 cm

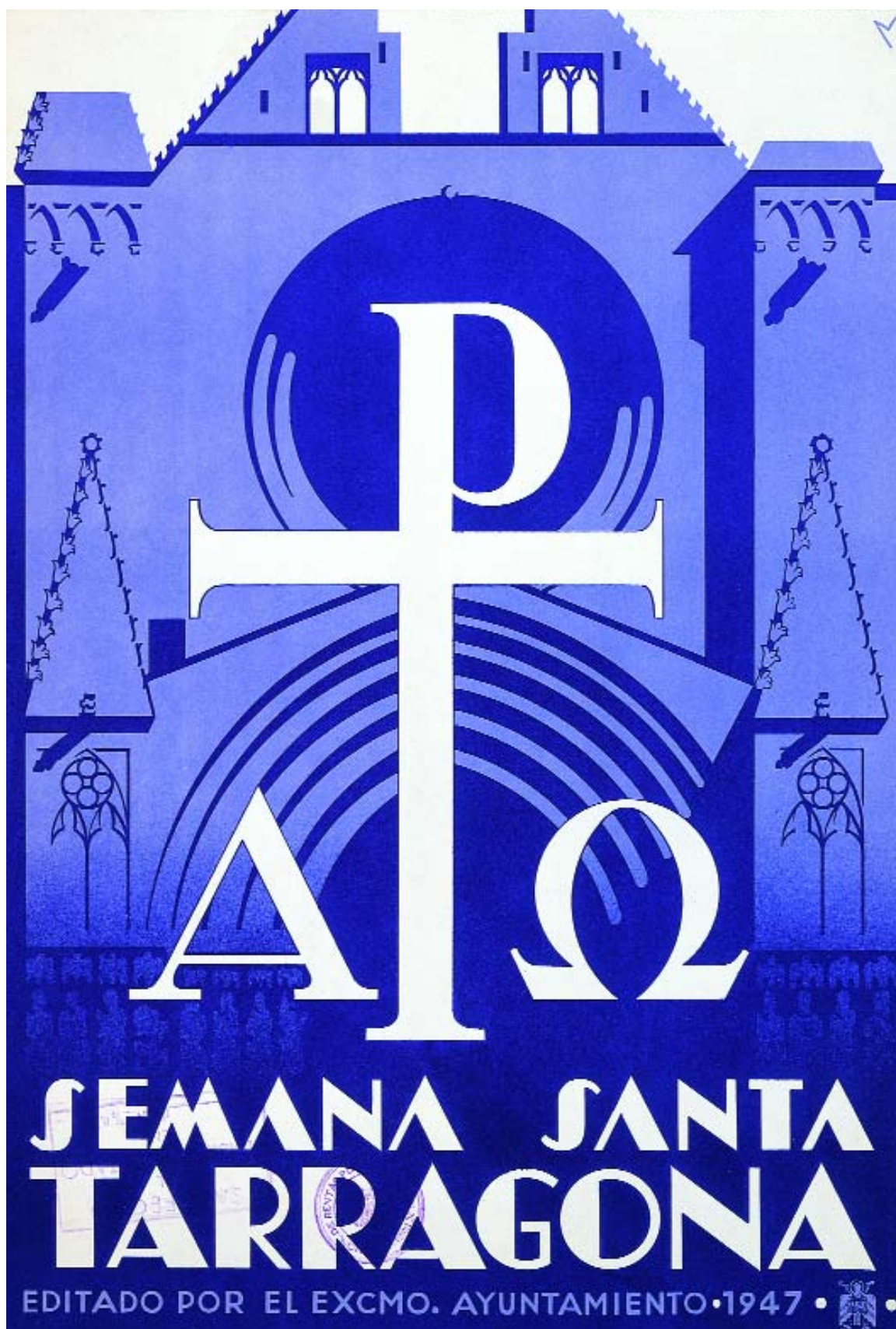

12

AUTOR Guillermo [Guillermo Pérez Baylo]
TÍTOL Semana Santa. Tarragona

ANY 1946
PEU D'IMPRESSA Lit. J. López. Barcelona

MIDES 46 x 32 cm

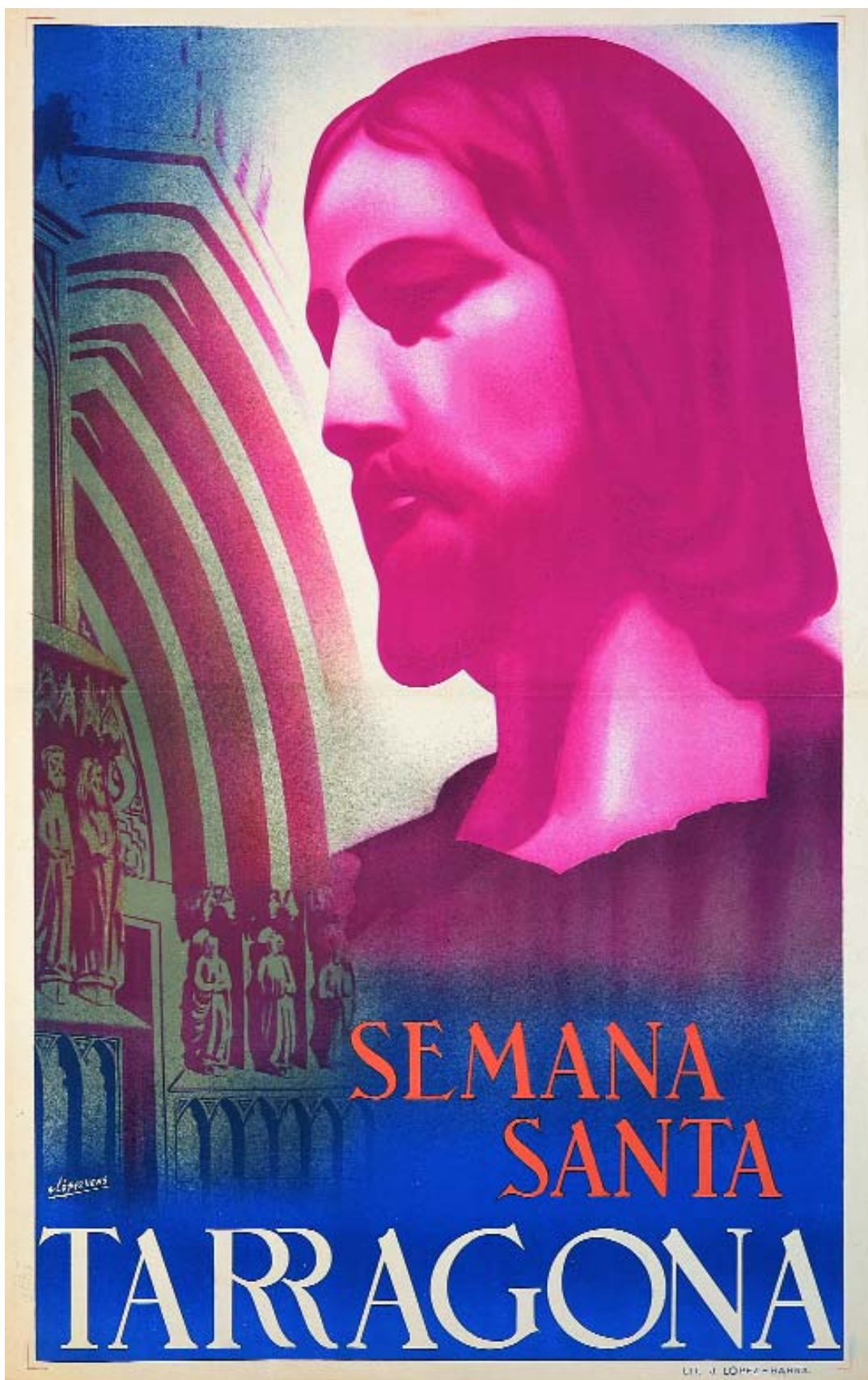

13

AUTOR [Isidro Valentines Llovell]
TÍTOL Semana Santa. Tarragona 1947

ANY 1947
PEU D'IMPRESSA Edita: Ajuntament de Tarragona

MIDES 47 x 32 cm

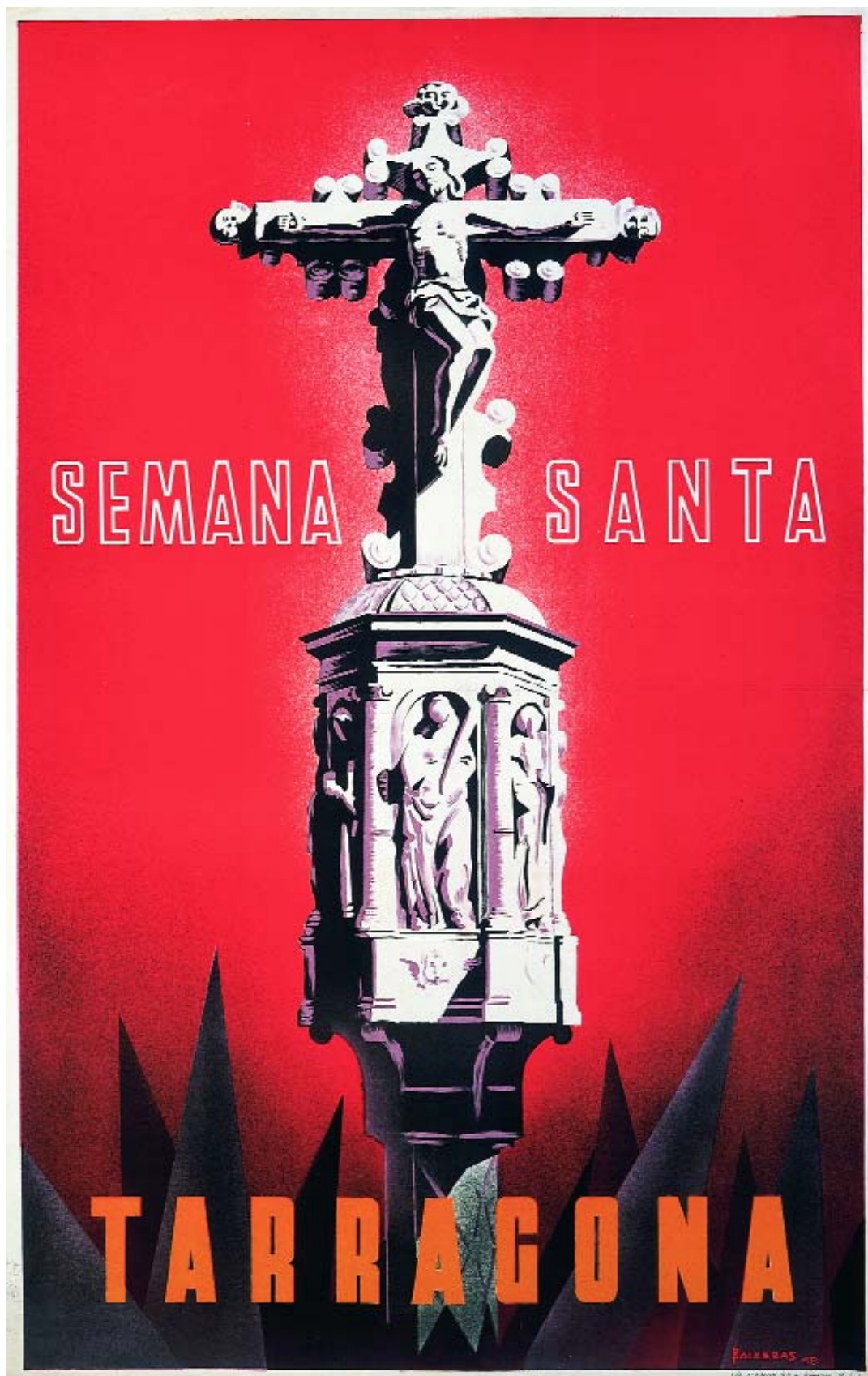

14

AUTOR C. López Vens [Cosme López Vens]
TÍTOL Semana Santa. Tarragona

ANY [1948]
PEU D'IMPREMTA Lit. J. López. Barcelona

MIDES 101 x 64 cm

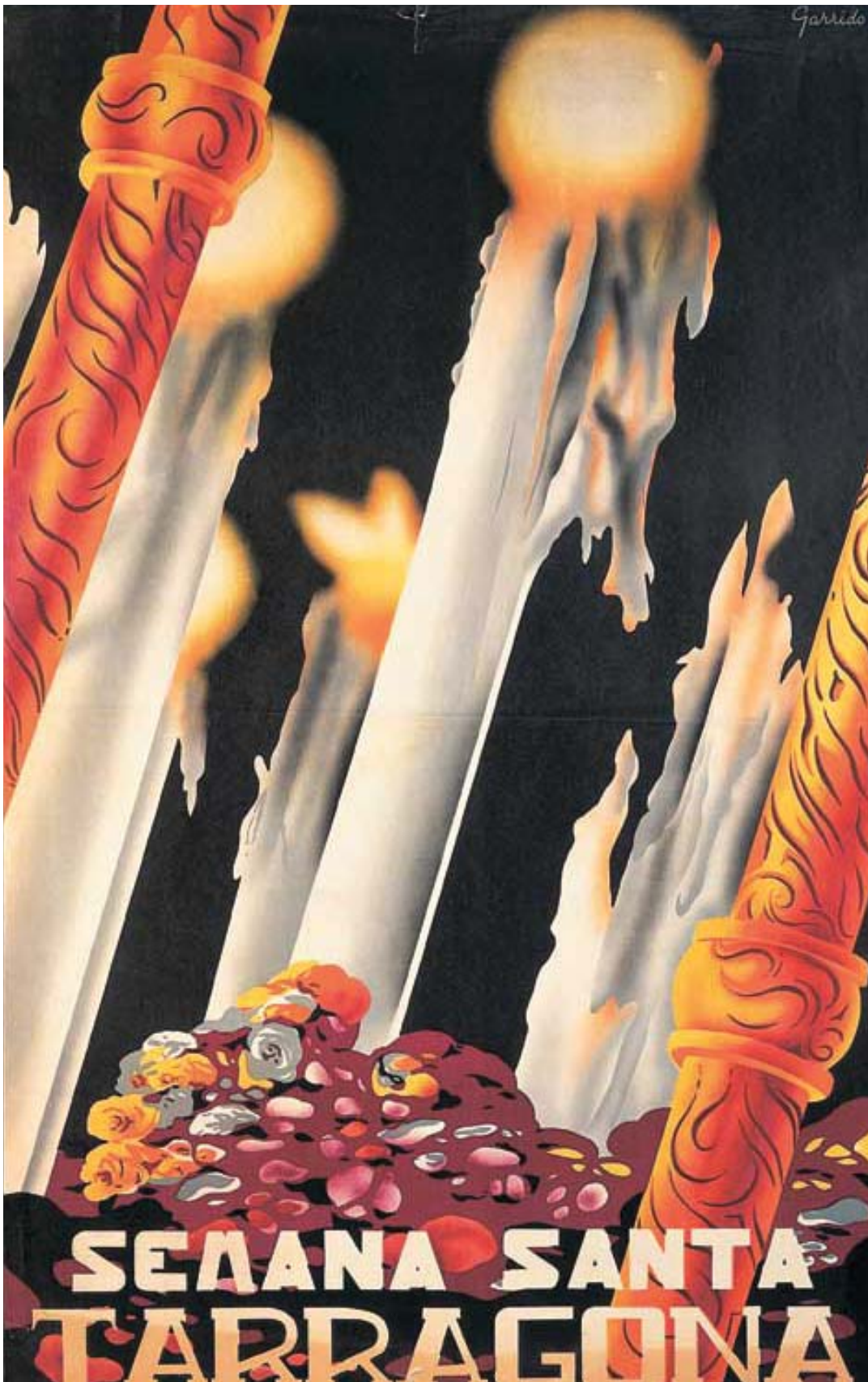
15

AUTOR E. Baixeras [Enric Baixeras Sastre]
TÍTOL Semana Santa. Tarragona

ANY [1949]

PEU D'IMPREMTA I.G. Cantin S.A. Barcelona- Madrid

MIDES 100 x 64 cm

16

AUTOR Garrido
TÍTOL Semana Santa. Tarragona

ANY [1950]
PEU D'IMPREMTA Imp. y Lit. Ortega. Valencia

MIDES 100 x 63 cm

17

AUTOR E. Coll
TÍTOL Semana Santa. Tarragona.

ANY [1951]
PEU D'IMPREMTA I.G. Cantín. Barcelona- Madrid.

MIDES 101 x 67 cm

18

AUTOR [Isidro Valentines Llovell]
TÍTOL Semana Santa. Tarragona

ANY [1952]
PEU D'IMPREMTA Lit. Cantin. Barcelona

MIDES 99 x 66 cm

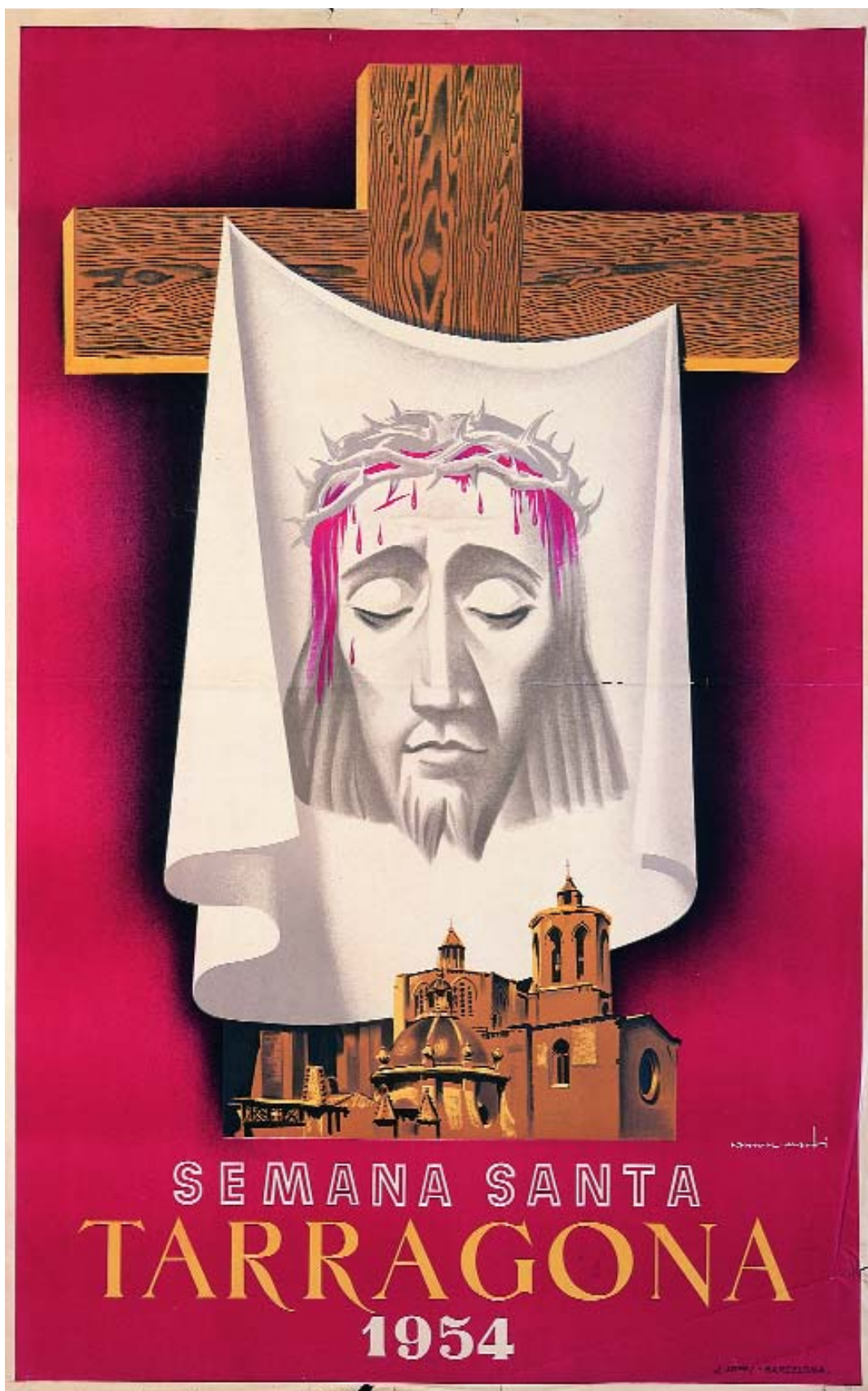
19

AUTOR J. Clavé
TÍTOL Semana Santa. Tarragona

ANY [1953]
PEU D'IMPREMTA I.G. Piulats. Barcelona

MIDES 106 x 69 cm

20

AUTOR Ramon Martí
TÍTOL Semana Santa. Tarragona 1954

ANY 1954
PEU D'IMPRESSA J. López. Barcelona

MIDES 103 x 66 cm

21

AUTOR Picó Ribera
TÍTOL Tarragona. Semana Santa 1955

ANY 1955
PEU D'IMPREMTA Lit. C. Bañó. Barcelona

MIDES 100 x 65 cm

22

AUTOR Macià [Pau Macià Pons]
TÍTOL Semana Santa. Tarragona 1956

ANY 1956
PEU D'IMPREMTA Lit. C. Bañó. Barcelona

MIDES 101 x 63 cm

23

AUTOR
TÍTOL

E. Baixeras [Enric Baixeras Sastre]
Semana Santa. Tarragona 1957

ANY

1957

PEU D'IMPRESSA

Lit. C. Bañó. Barcelona

MIDES

100 x 60 cm

24

AUTOR Egea [Francesc Egea Ribas]
TÍTOL Semana Santa. Tarragona 1958

ANY 1958
PEU D'IMPREMTA Lit. C. Bañó. Barcelona

MIDES 100 x 66 cm

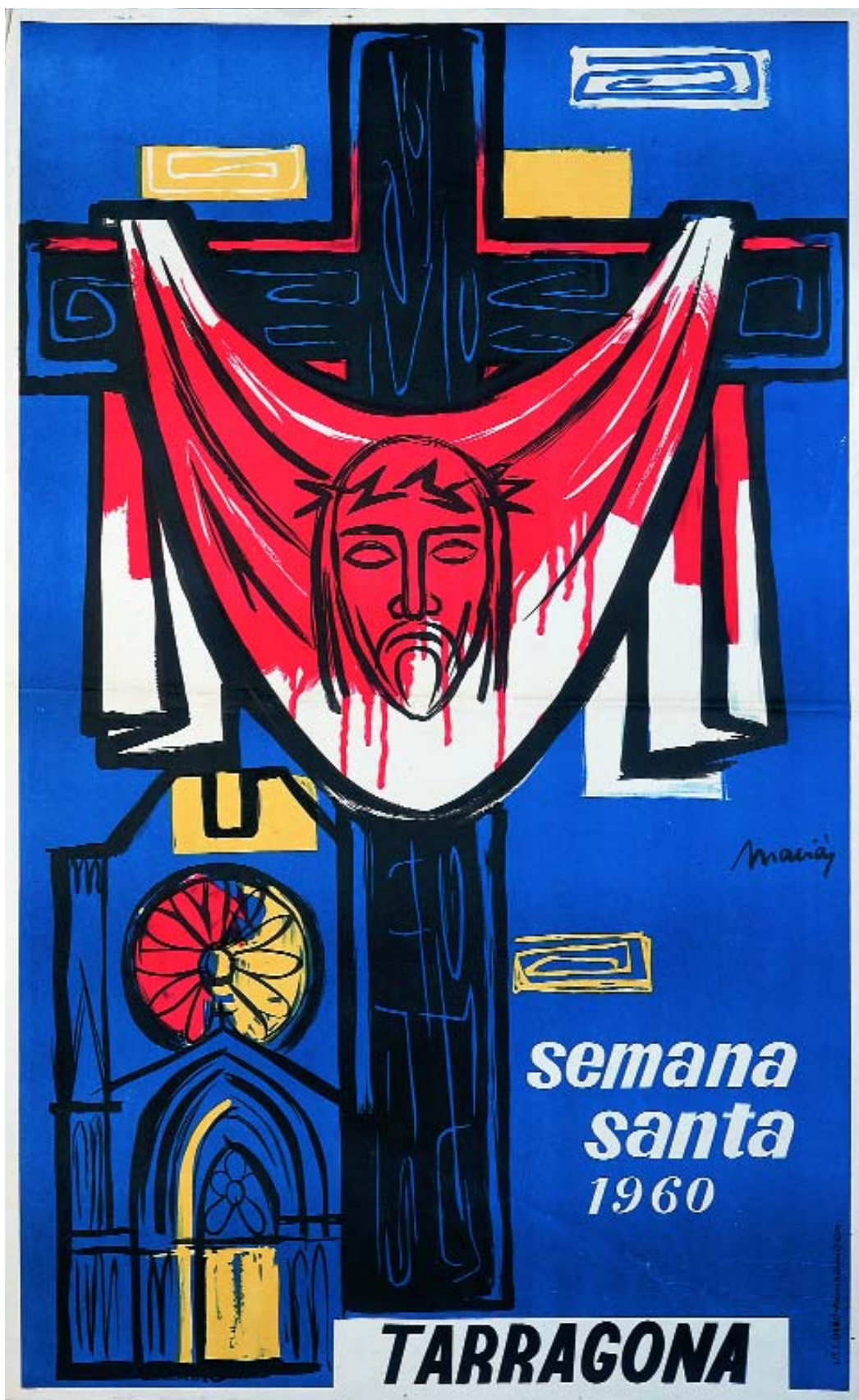

25

AUTOR Egea [Francesc Egea Ribas]
TÍTOL Semana Santa.Tarragona

ANY [1959]
PEU D'IMPRESSA Cuscó. Barcelona

MIDES 100 x 62 cm

26

AUTOR Macià [Pau Macià Pons]
TÍTOL Semana Santa 1960. Tarragona

ANY 1960
PEU D'IMPRESA Lit. C. Bañó. Barcelona

MIDES 100 x 62 cm

27

AUTOR Macià [Pau Macià Pons]
TÍTOL Tarragona 1961. Semana Santa

ANY 1961
PEU D'IMPREMTA Lit. C. Bañó. Barcelona

MIDES 100 x 23 cm

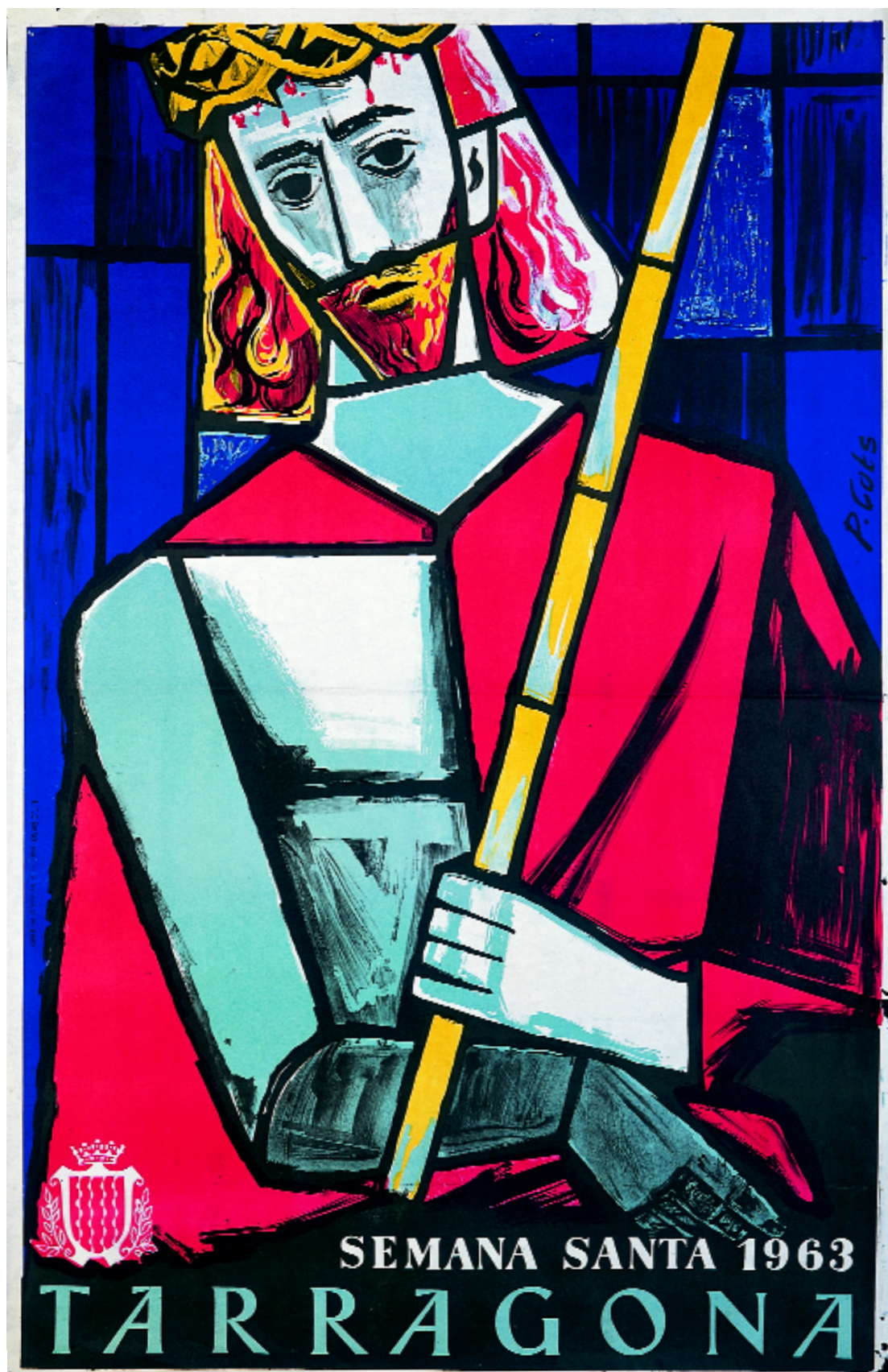

28

AUTOR P. Cots [Pau Cots Munné]
TÍTOL Semana Santa 1962. Tarragona

ANY 1962
PEU D'IMPRESSA Lit. C. Bañó. Barcelona

MIDES 100 x 60 cm

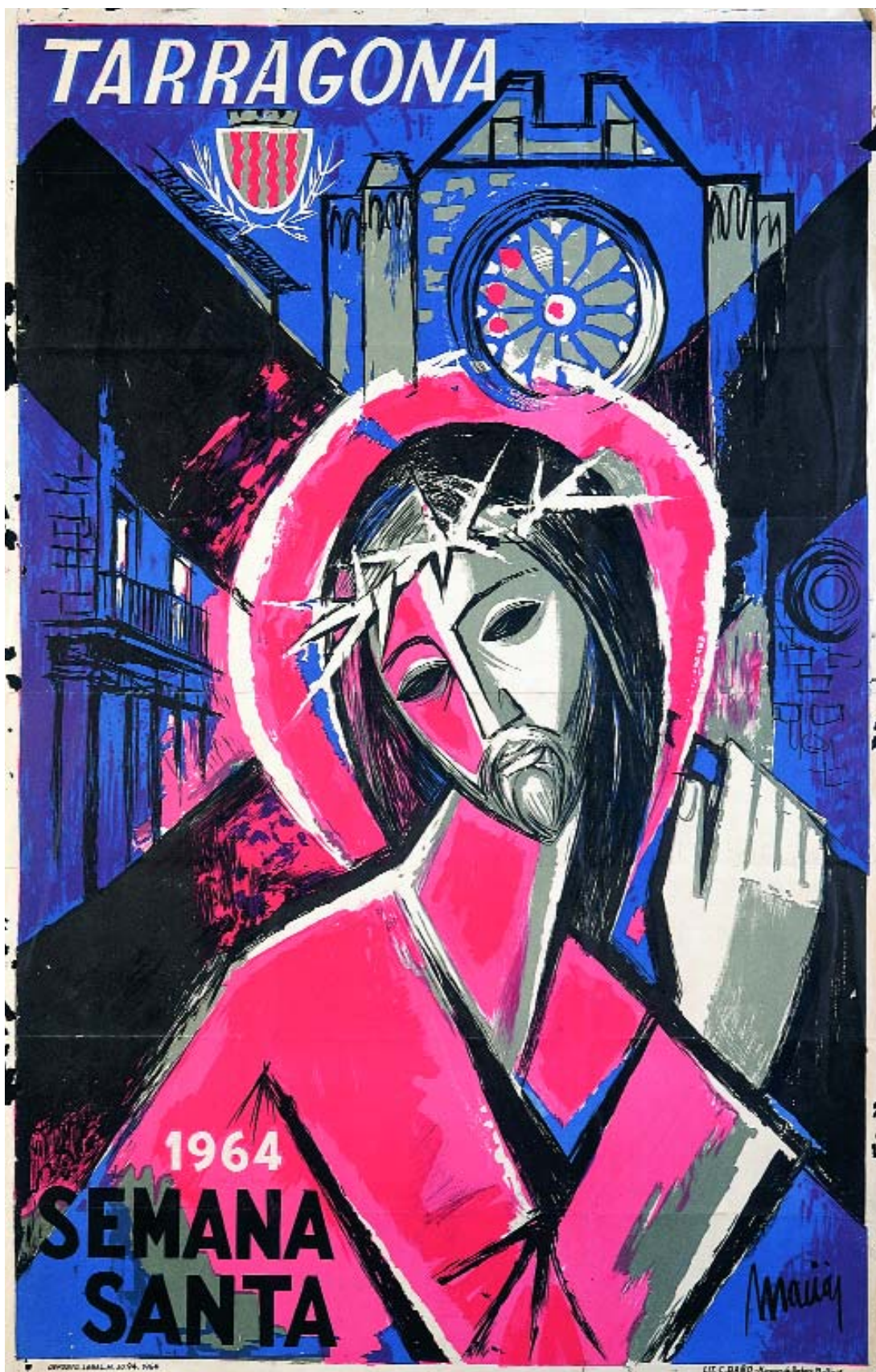

29

AUTOR P. Cots [Pau Cots Munné]
TÍTOL Semana Santa 1963. Tarragona

ANY 1963
PEU D'IMPRESSA Lit. C. Bañó. Barcelona

MIDES 100 x 65 cm

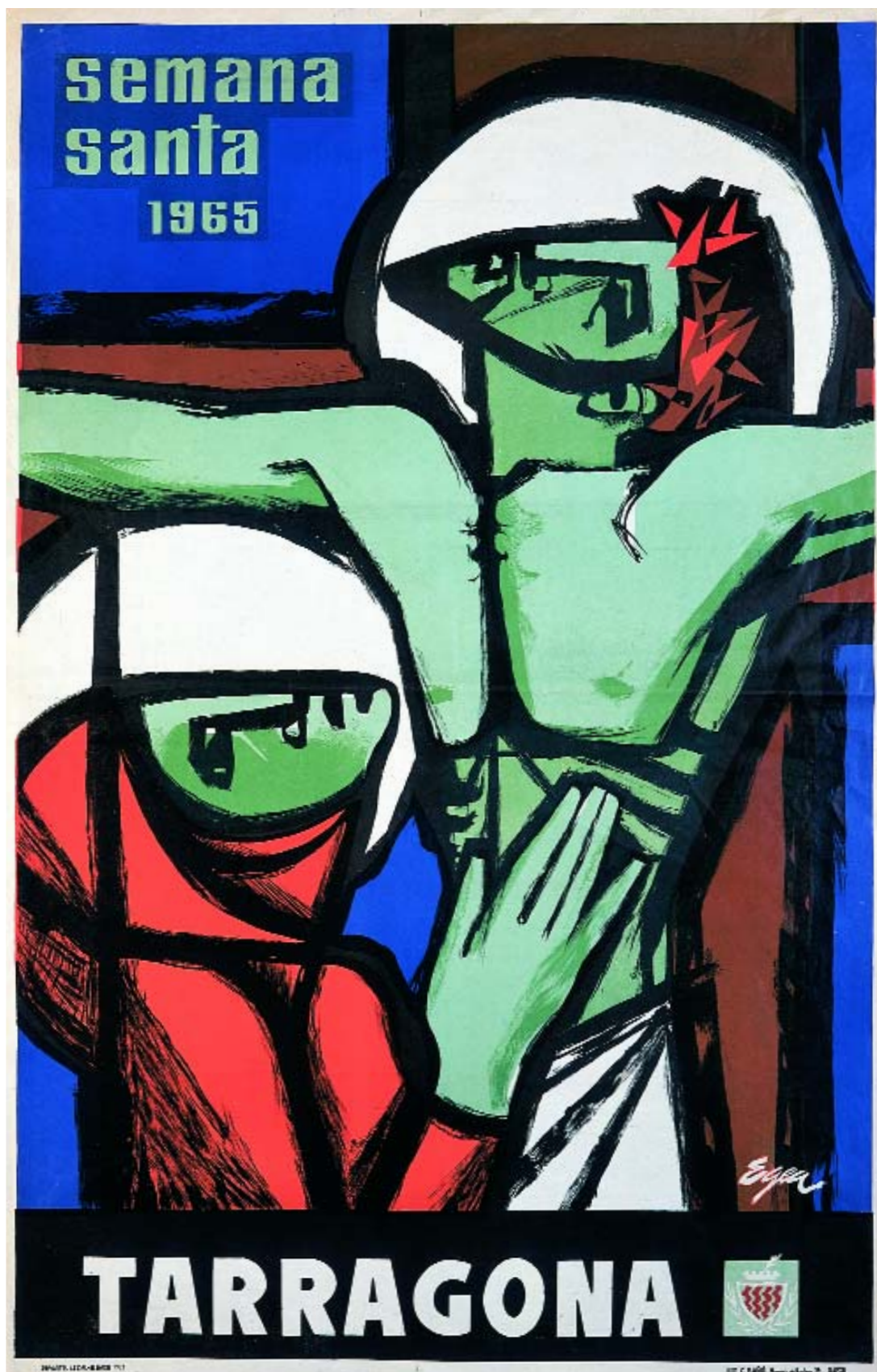

30

AUTOR Macià [Pau Macià Pons]
TÍTOL Tarragona 1964. Semana Santa

ANY 1964
PEU D'IMPREMTA Lit. C. Bañó. Barcelona

MIDES 100 x 65 cm

31

AUTOR Egea [Francesc Egea Ribas]
TÍTOL Semana Santa 1965. Tarragona

ANY 1965
PEU D'IMPRESSA Lit. C. Bañó. Barcelona

MIDES 101 x 65 cm

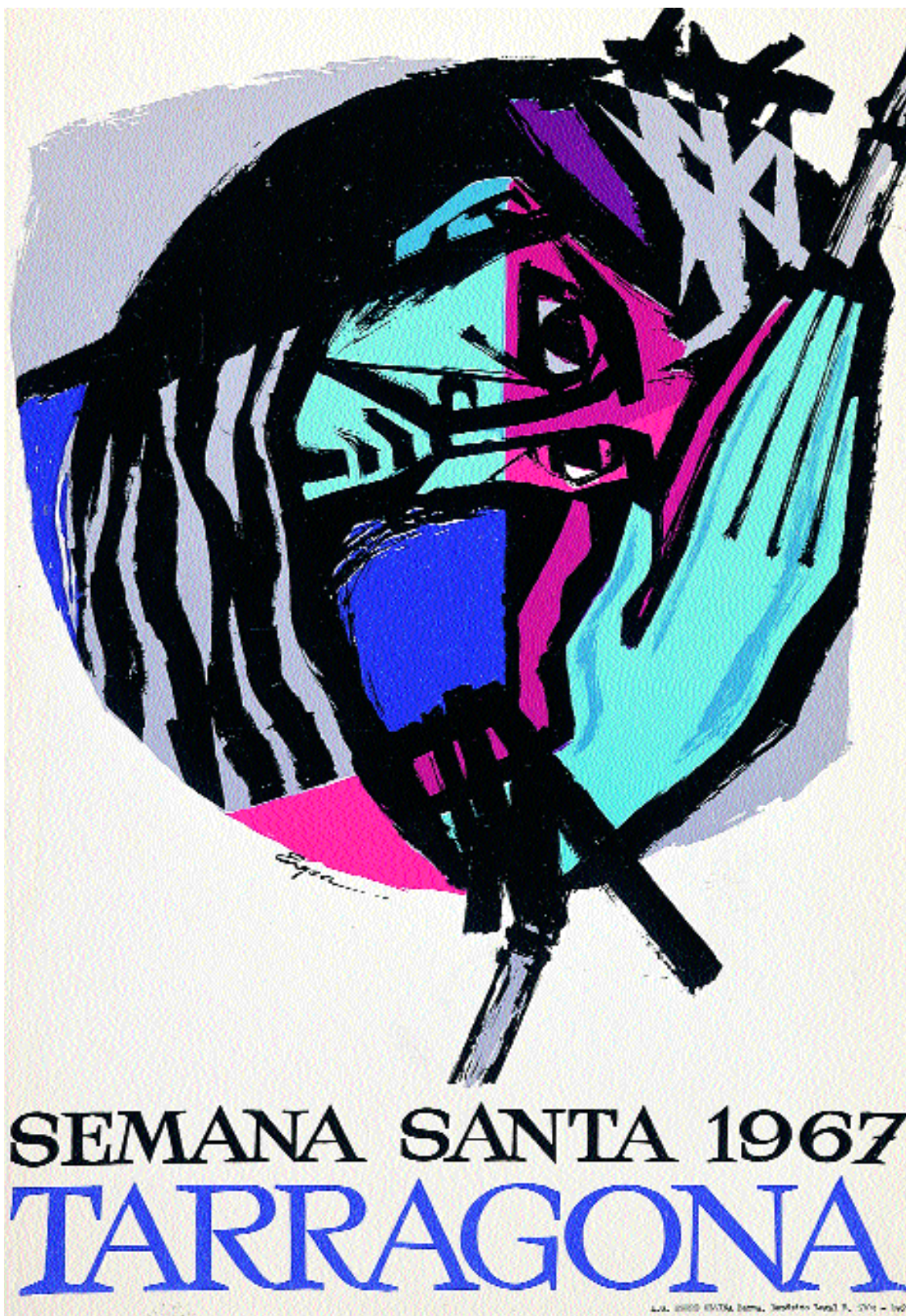

32

AUTOR Barenys [Magi Ribas Barenys]
TÍTOL Semana Santa 1966. Tarragona

ANY 1966
PEU D'IMPRESA I.G. Ferre Olsina. Barcelona

MIDES 100 x 65 cm

33

AUTOR Egea [Francesc Egea Ribas]
TÍTOL Semana Santa 1967. Tarragona

ANY 1967
PEU D'IMPREMTA I.G. Ferre Olsina. Barcelona

MIDES 39 x 27 cm

34

AUTOR Barenys [Magi Ribas Barenys]
TÍTOL Semana Santa 68. Tarragona

ANY 1968
PEU D'IMPREMTA I.G. Ferre Olsina. Barcelona

MIDES 99 x 62 cm

SEMANA SANTA · 1969 TARRAGONA

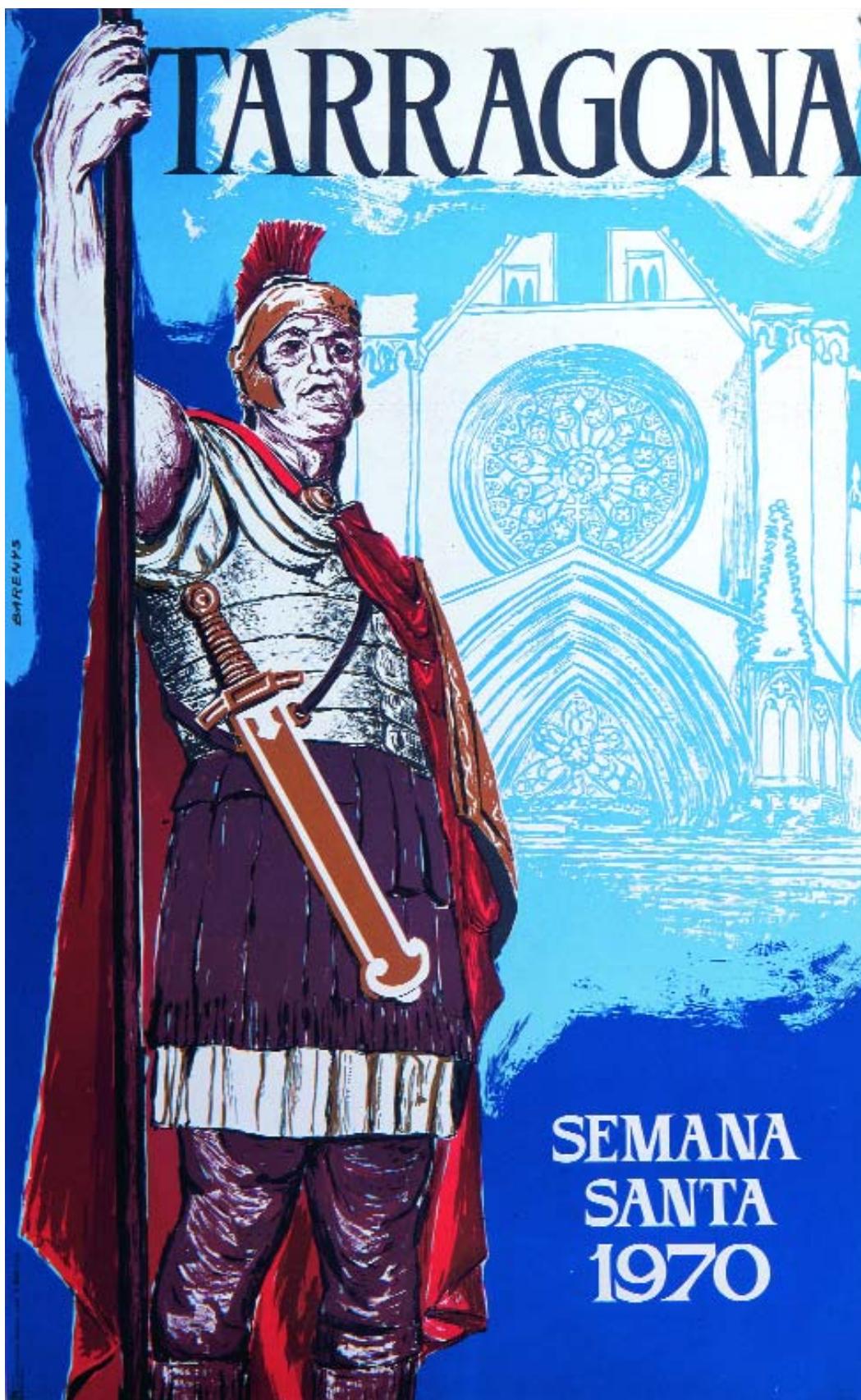
35

AUTOR Egea [Francesc Egea Ribas]
TÍTOL Semana Santa 1969. Tarragona

ANY 1969
PEU D'IMPREMTA I.G. Ferré Olsina. Barcelona

MIDES 100 x 69 cm

36

AUTOR Barenys [Magi Ribas Barenys]
TÍTOL Tarragona. Semana Santa 1970

ANY 1970
PEU D'IMPREMTA I.G. Ferre Olsina. Barcelona

MIDES 101 x 62 cm

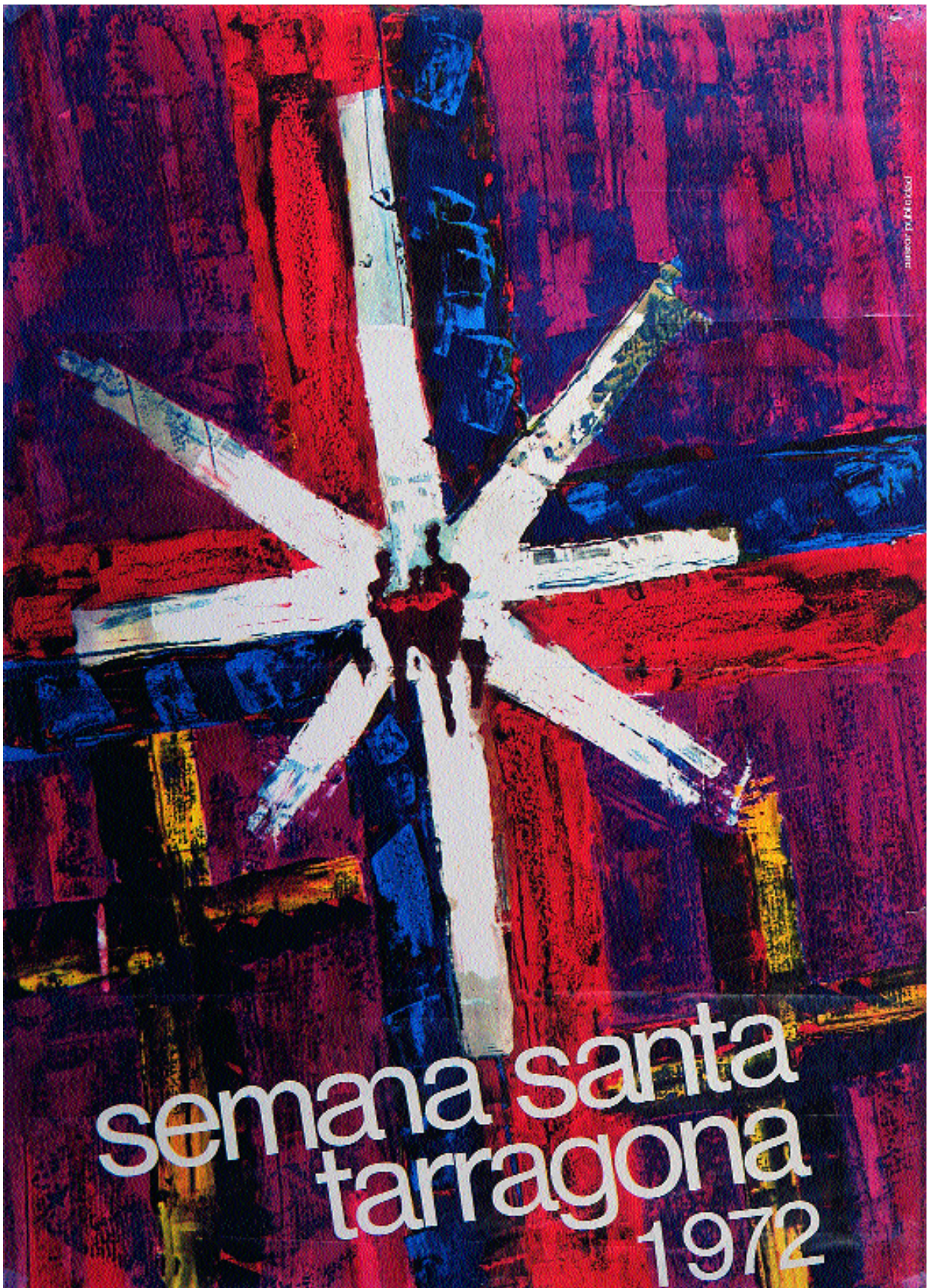

37

AUTOR Publicidad Egea
TÍTOL Tarragona. Semana Santa 1971

ANY 1971
PEU D'IMPRESSA Casthers Serigrafia. Igualada

MIDES 99 x 64 cm

38

AUTOR Pastor Publicidad
TÍTOL Semana Santa. Tarragona 1972

ANY 1972
PEU D'IMPREMTA Edita: Ajuntament de Tarragona

MIDES Ind. Graf. Ferre Olsina. Barcelona
96 x 68 cm

semana santa
1973
TARRAGONA

39

AUTOR Barenys [Magí Ribas Barenys]
TÍTOL Semana Santa 1973. Tarragona

ANY 1973
PEU D'IMPRESSA I.G. Ferre Olsina. Barcelona

MIDES 100 x 64 cm

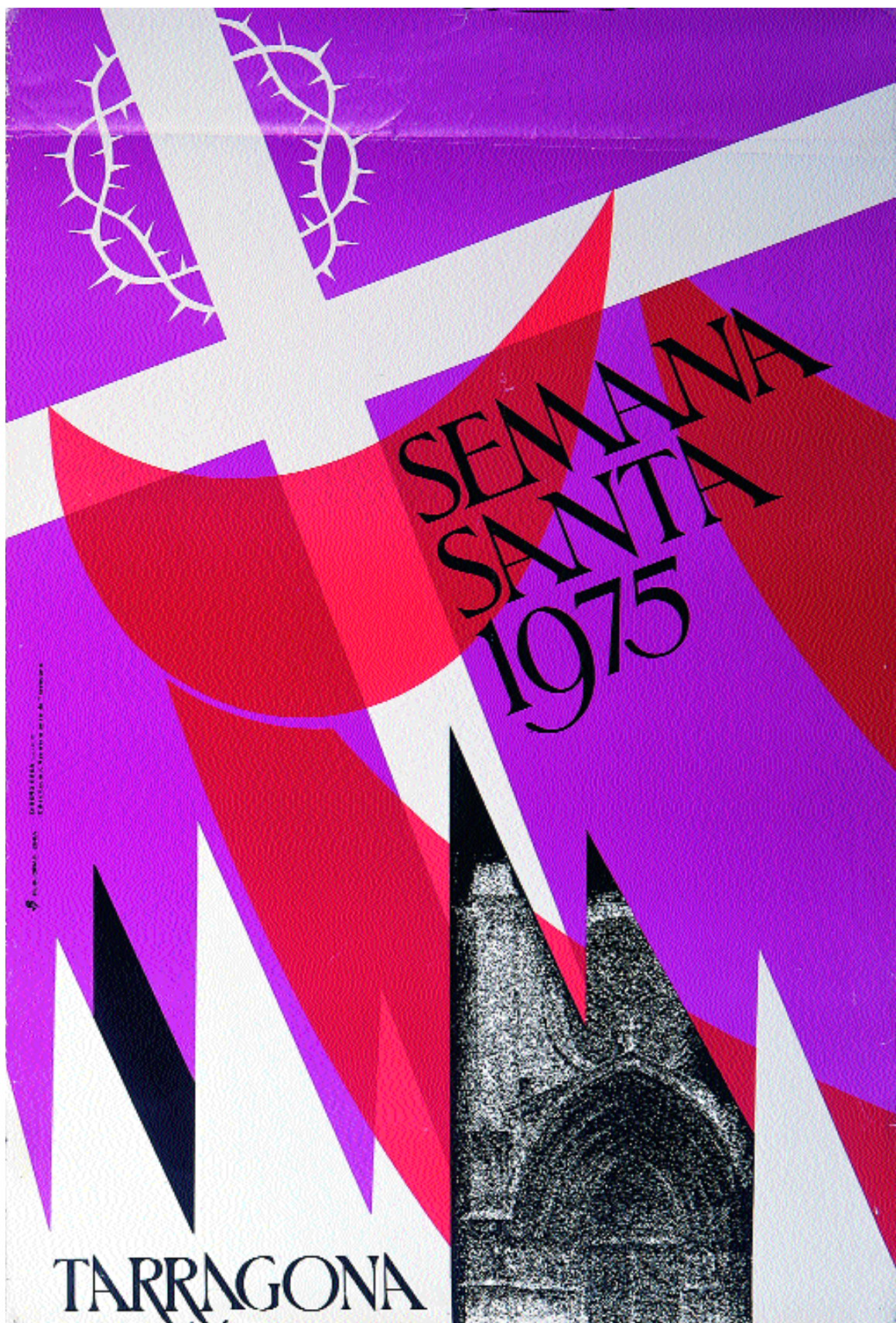

40

AUTOR Pastor Publicidad. Foto Serra, O. del Castillo
TÍTOL Semana Santa de Tarragona 1974

ANY 1974
PEU D'IMPREMTA Edita: Ajuntament de Tarragona.

MIDES 83 x 62 cm

41

AUTOR Publicidad Egea. Disseny Egea
TÍTOL Semana Santa 1975. Tarragona

ANY 1975
PEU D'IMPREMTA Edita: Ajuntament de Tarragona

MIDES 99 x 67 cm

42

AUTOR Barenys [Magi Ribas Barenys]
TÍTOL Tarragona. Semana Santa 1976

ANY 1976
PEU D'IMPREMTA Edita : Ajuntament de Tarragona
Sugrañes & Cia. Tarragona

MIDES 101 x 70 cm

43

AUTOR Pastor Publicidad
TÍTOL Semana Santa de Tarragona 1977

ANY 1977
PEU D'IMPRESSA Edita: Ajuntament de Tarragona

MIDES 66 x 48 cm

44

AUTOR Publicidad Egea
TÍTOL Setmana Santa 1978. Tarragona

ANY 1978
PEU D'IMPREMTA Edita: Ajuntament de Tarragona
Imp. Felber. Igualada

MIDES 91 x 59 cm

45

AUTOR Barenys [Magí Ribas Barenys]
TÍTOL Setmana Santa 1979. Tarragona

ANY 1979
PEU D'IMPRESSA Lit. Gabriel Gibert. Tarragona

MIDES 44 x 32 cm

SETMANA SANTA

46

AUTOR

TÍTOL

Setmana Santa. Tarragona 1982

ANY

1982

PEU D'IMPREMTA

Suc. Torres & Virgili. Tarragona

MIDES

69 x 46 cm

47

AUTOR
TÍTOL

Setmana Santa. Tarragona 1984

ANY

1984

PEU D'IMPREMTA

Suc. Torres & Virgili. Tarragona

MIDES

50x33 cm

48

AUTOR Ayxendri [Alexandre Ayxendri Melich]
TÍTOL Setmana Santa. Tarragona 1985

ANY 1985
PEU D'IMPRESSA Suc. Torres & Virgili. Tarragona

MIDES 49 x 35 cm

SETMANA SANTA

TARRAGONA, 1986

Ajuntament de
TARRAGONA

49

AUTOR Fotografia: Ernest Segura Perales
TÍTOL Setmana Santa. Tarragona 1986

ANY 1986
PEU D'IMPRESSA Gràfiques Porsa. Tarragona

MIDES 33 x 39 cm

50

AUTOR Porqueras [Joan Antoni Porqueras Musté]
TÍTOL Setmana Santa. Tarragona 1987

ANY 1987
PEU D'IMPREMTA Imp. Catalunya. Tarragona

MIDES 50 x 35 cm

SETMANA SANTA, 1988

TARRAGONA

AJUNTAMENT D'AMICALS DE
DE SETMANA SANTA
DE TARRAGONA

Ajuntament de
TARRAGONA

R. L. 7/88 de 20 de Gener del 1988

Foto: Pere Amenós

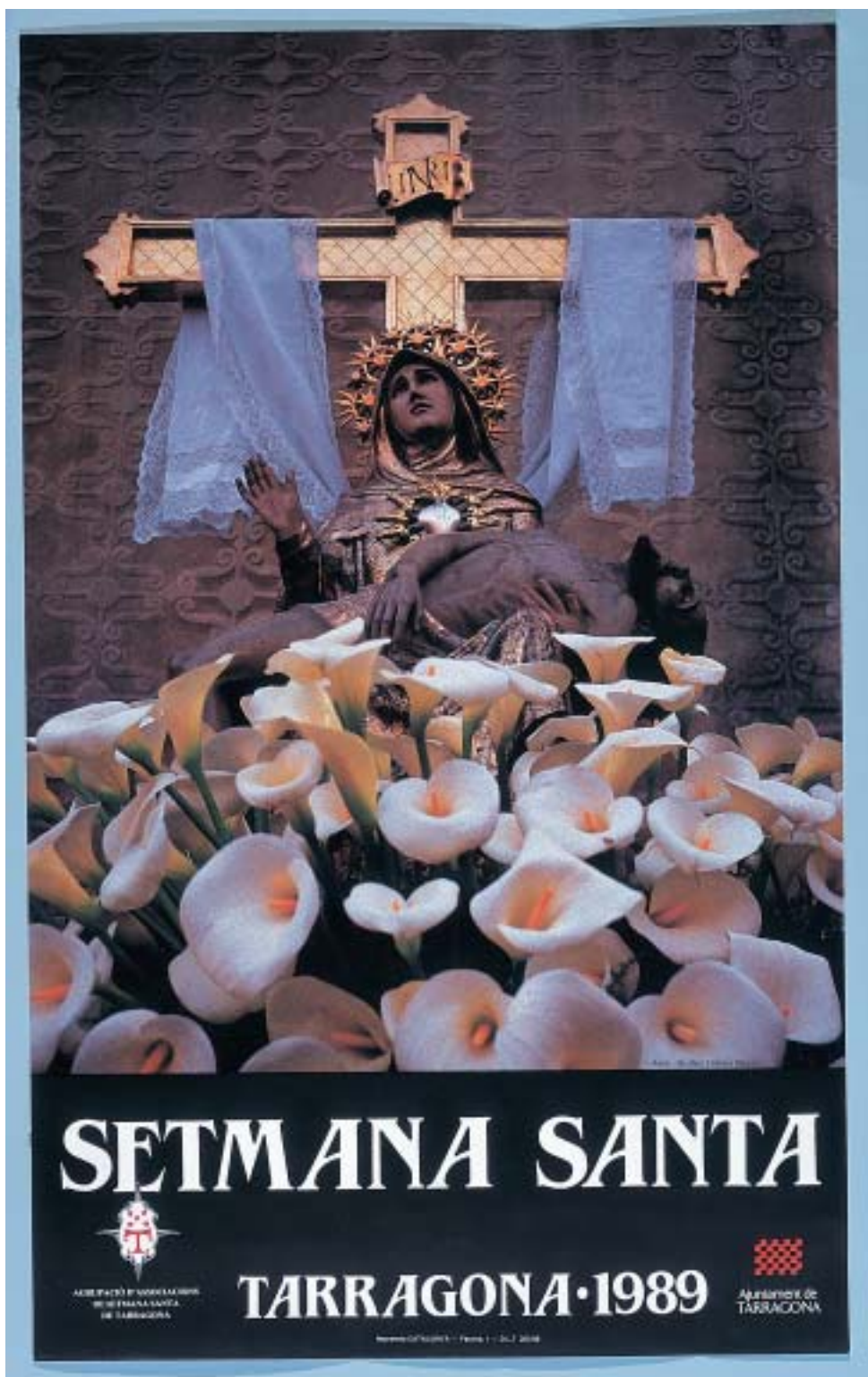
51

AUTOR Fotografia: Pere Amenós Basora
TÍTOL Setmana Santa 1988. Tarragona

ANY 1988
PEU D'IMPRESSA Imp. Catalunya. Tarragona

MIDES 42 x 48 cm

52

AUTOR Fotografia: Heribert Hinojosa Santos
TÍTOL Setmana Santa. Tarragona 1989

ANY 1989
PEU D'IMPREMTA Imp. Catalunya. Tarragona

MIDES 57 x 35 cm

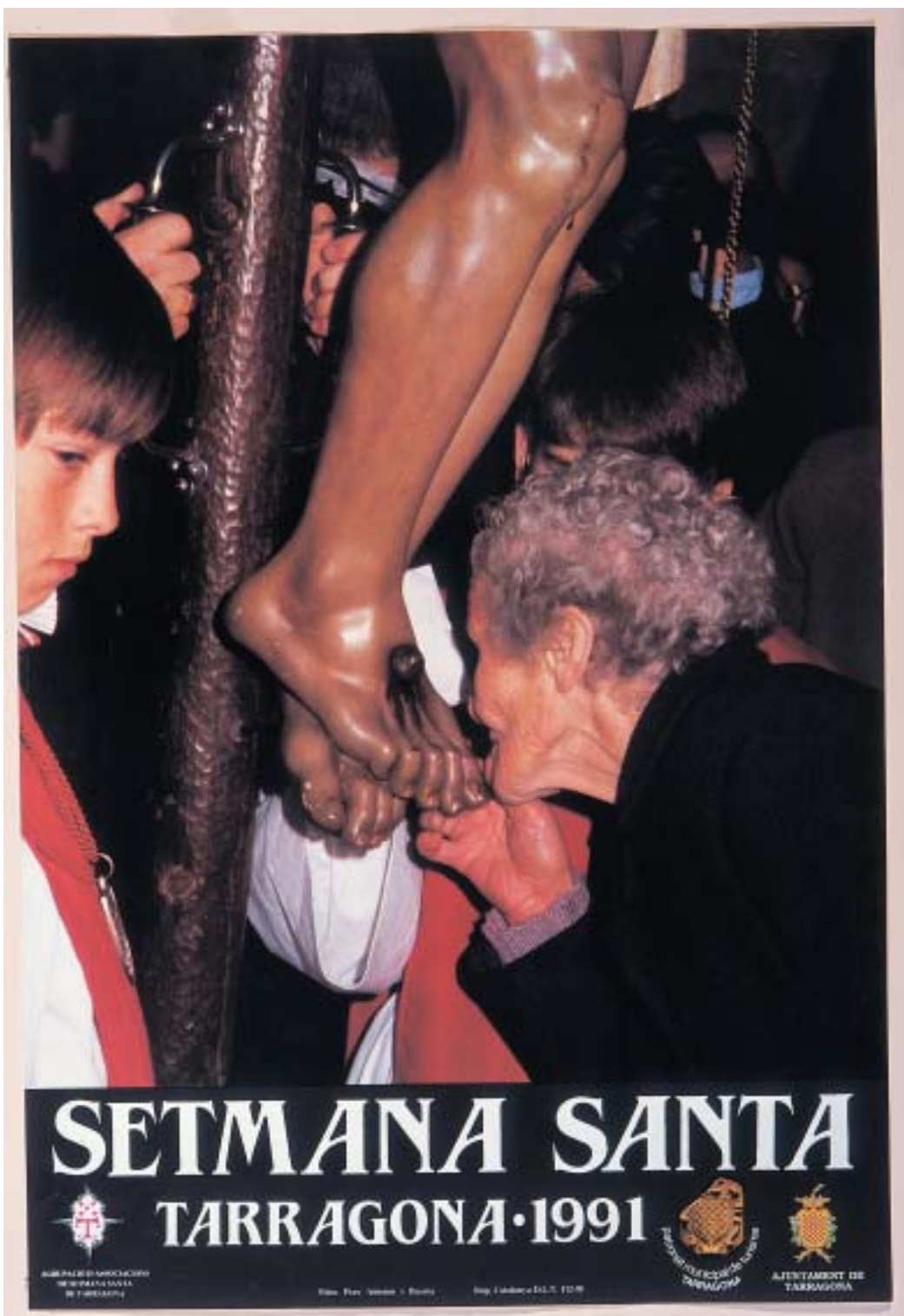

53

AUTOR Fotografia: Tano Antúnez Narcos
TÍTOL Setmana Santa. Tarragona 1990

ANY 1990
PEU D'IMPRESSA Imp. Catalunya. Tarragona

MIDES 62 x 34 cm

54

AUTOR Fotografia: Pere Amenós Basora
TÍTOL Setmana Santa. Tarragona 1991

ANY 1991
PEU D'IMPREMTA Imp. Catalunya. Tarragona

MIDES 64 x 43 cm

55

AUTOR Fotografia: Salvador Moreno Bravo
TÍTOL Setmana Santa. Tarragona 1992

ANY 1992
PEU D'IMPRESSA Imp. Catalunya. Tarragona

MIDES 64 x 42 cm

56

AUTOR Fotografia: M. Angels Berga López
TÍTOL Setmana Santa. Tarragona 1993

ANY 1993
PEU D'IMPREMTA Imp. Catalunya. Tarragona

MIDES 64 x 43 cm

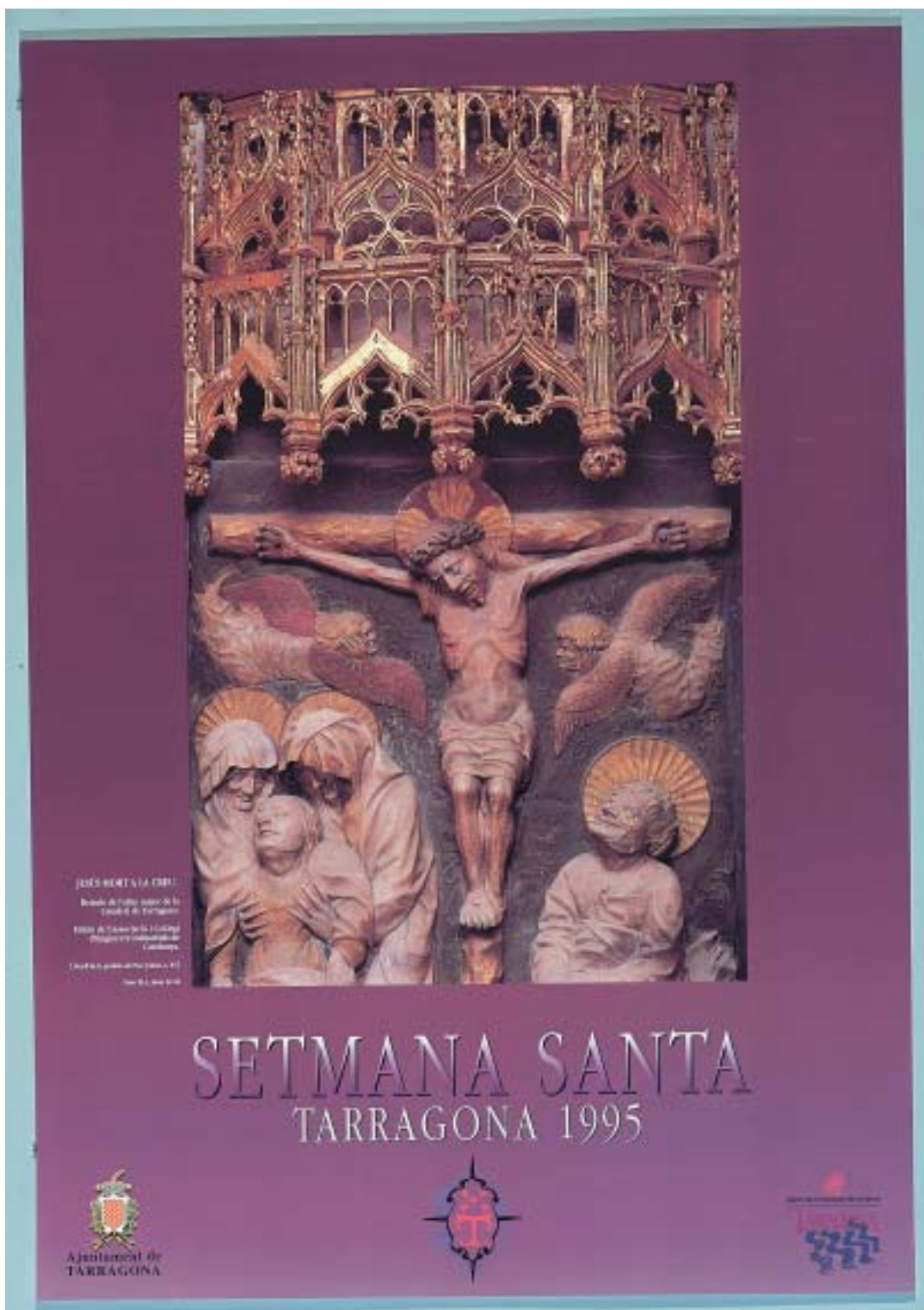
57

AUTOR Fotografia: Ramon Fraxedas Calduch
TÍTOL Setmana Santa. Tarragona 1994

ANY 1994

PEU D'IMPRESSA Imp. Virgili. Tarragona

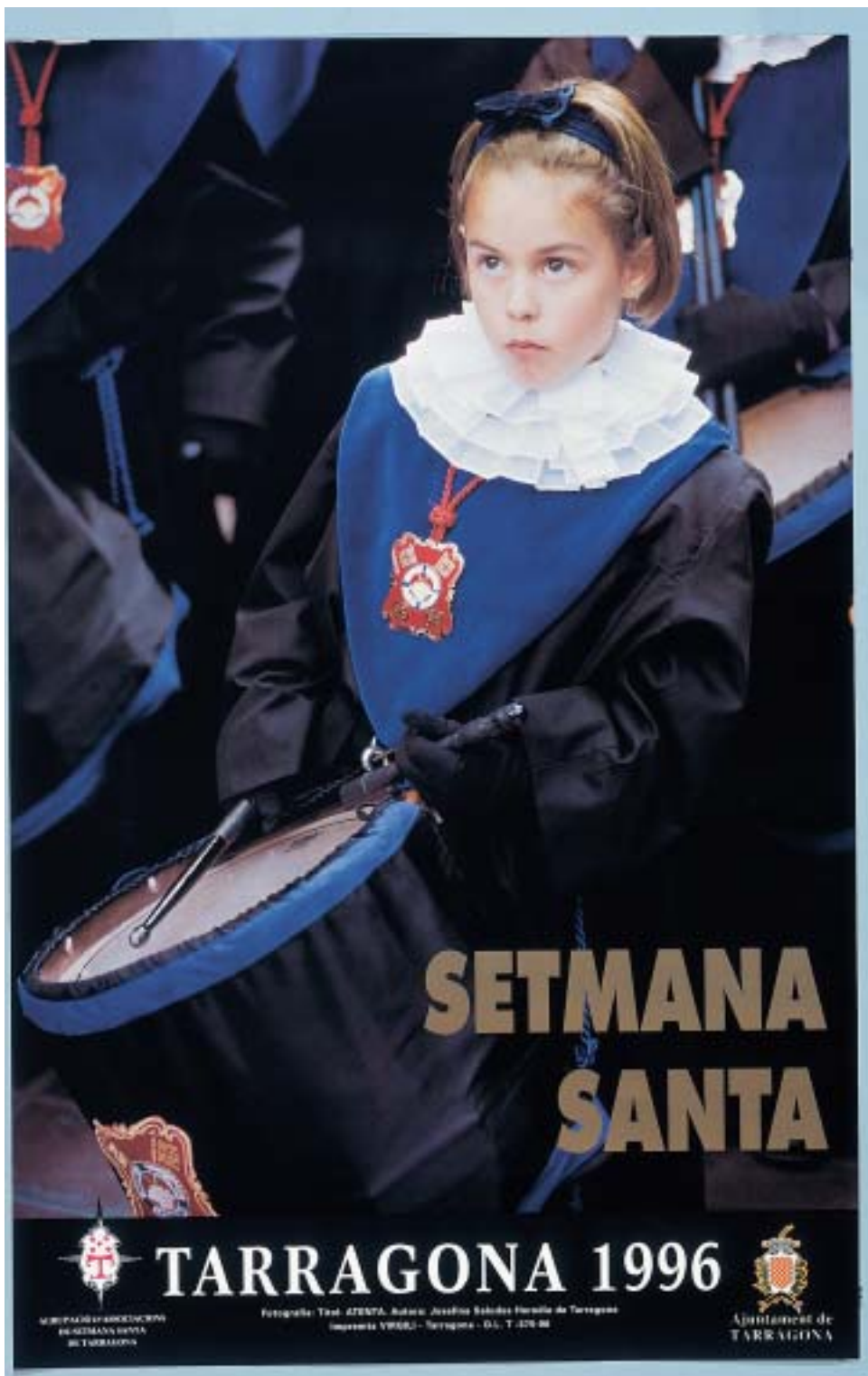
MIDES 56 x 36 cm

58

AUTOR Fotografia: ELA Joan Farré
 TÍTOL Setmana Santa. Tarragona 1995

ANY 1995
 PEU D'IMPRESSA Edició de l'Agrupació i el Col·legi
 d'Enginyers Industrials de Catalunya
 MIDES 49 x 34 cm

59

AUTOR Fotografia: Josefina Saludes Heredia
TÍTOL Setmana Santa. Tarragona 1996

ANY 1996
PEU D'IMPRESSA Imp. Virgili. Tarragona

MIDES 57 x 36 cm

60

AUTOR Fotografia: Manuel Moya González
TÍTOL Setmana Santa. Tarragona 1997

ANY 1997
PEU D'IMPREMTA Imp. Virgili. Tarragona

MIDES 57 x 35 cm

61

AUTOR Fotografia: Eduardo Garcia Guareño
TÍTOL Setmana Santa. Tarragona 1998

ANY 1998
PEU D'IMPRESSA Imp. Virgili. Tarragona

MIDES 57 x 35 cm

SETMANA SANTA TARRAGONA 1999

62

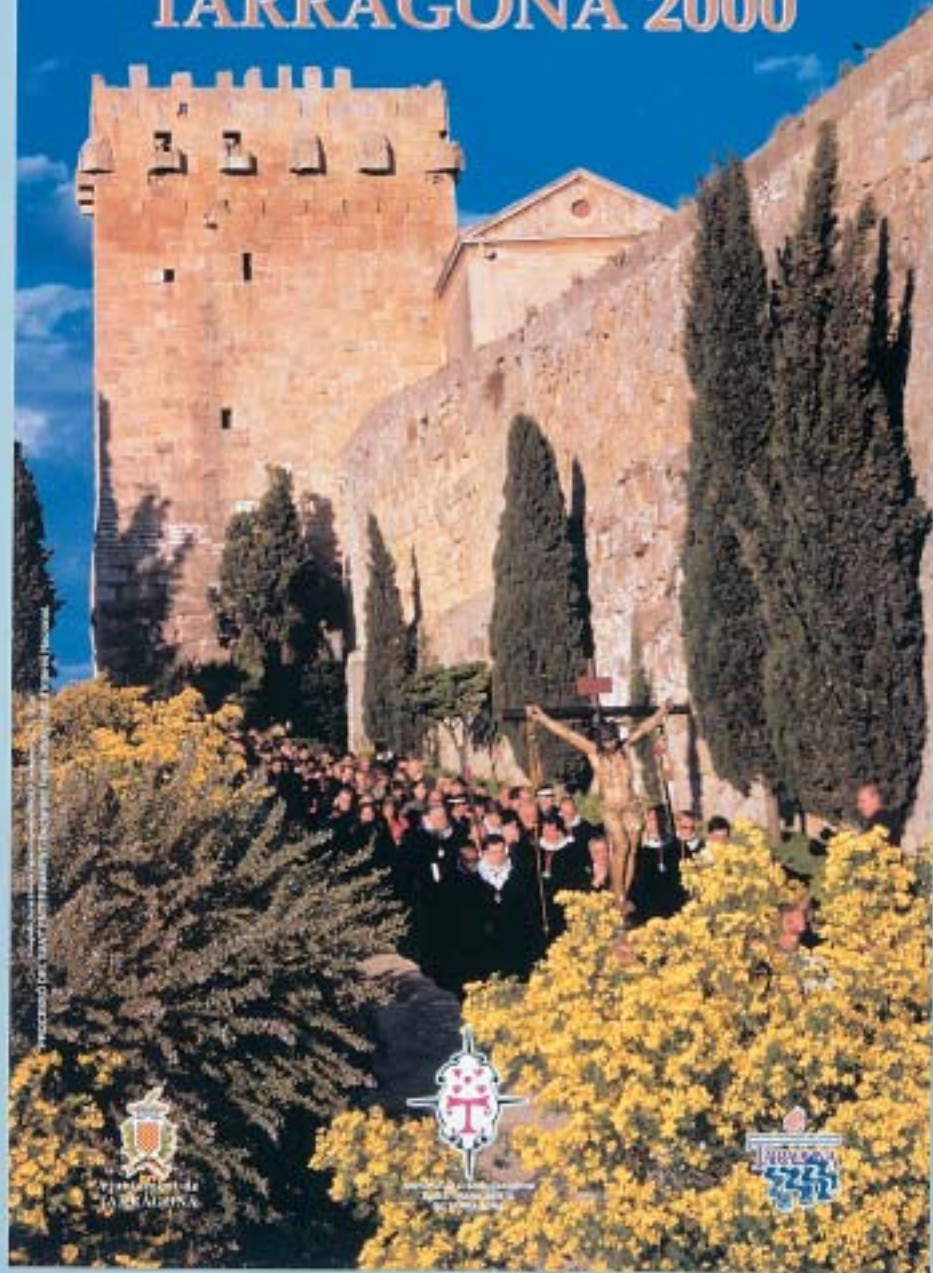
AUTOR Fotografia: Josefina Heredia
TÍTOL Setmana Santa. Tarragona 1999

ANY 1999
PEU D'IMPREMTA Imp. Virgili. Tarragona

MIDES 56 x 36 cm

SETMANA SANTA

TARRAGONA 2000

63

AUTOR Fotografia: Núria Escoda Cabré
TÍTOL Setmana Santa. Tarragona 2000

ANY 2000
PEU D'IMPRESSA Imp. Virgili. Tarragona

MIDES 57 x 35 cm

La Semana Santa de Tarragona y concretamente la procesión del Viernes Santo, declarada "d'Interés Nacional" por la Generalitat de Catalunya, es una de las manifestaciones religiosas y culturales de tradición más larga y que cuenta con una gran participación ciudadana.

El cromatismo de los carteles anunciadores de la Semana Santa, que se editan año tras año, se confunde con el de las esculturas de numerosos misterios de la procesión del Santo Entierro que conmemoran la pasión de Cristo y que recorren la ciudad el Viernes Santo.

Cada año, el cartel que anuncia la efeméride intenta reflejar algún aspecto de nuestra Semana Santa, según la visión y percepción de cada uno de los artífices del cartel.

Si el año pasado ya se hizo una exposición de los carteles correspondientes a los años 1928 a 1969, este año se exponen los correspondientes a los años 1970 a 2000. De los 63 carteles que se muestran en este catálogo, 57 forman parte del fondo municipal y, el resto, pertenecen a particulares que los han cedido.

Por todo esto, invito a los tarraconenses a visitar esta exposición por su interés artístico, cultural y religioso.

Joan Miquel Nadal i Malé
Alcalde de Tarragona

Una de las funciones del Museo de Historia es poner al alcance del público el importante fondo municipal de que dispone. Los carteles están profundamente arraigados a nuestras fiestas tradicionales y de una manera especial a la Semana Santa de Tarragona.

En los últimos años los actos programados durante la Semana Santa han aumentado considerablemente, así como también se han visto incrementados los misterios dando, de esta forma, más notoriedad e importancia a una procesión, la del Santo Entierro, que ha sido declarada "Festa Tradicional d'Interès Nacional". El prestigio de esta procesión arranca de mucho tiempo atrás. En 1928 se editó el primer cartel y opúsculo relacionado con esta festividad. Desde aquel ya lejano 1928, los carteles de Semana Santa se han ido editando periódicamente hasta nuestros días, convirtiéndose en reflejo de la historia social, política e ideológica de nuestra ciudad. De esta forma y con el paso del tiempo, los carteles han ido perdiendo su función propagandística y divulgativa inicial, para convertirse en verdaderas obras de arte.

Este libro agrupa todos los carteles anunciadores de la Semana Santa tarraconense y pone de relieve los diversos estilos artísticos y las diferentes épocas en que se enmarca cada uno de ellos.

Tarragona cuenta con un rico patrimonio arqueológico y monumental, declarado hace poco, Patrimonio de la Humanidad, pero también dispone de un abundante patrimonio documental, que es el reflejo de nuestra vitalidad como ciudad. Estas páginas son, en última instancia, un ejemplo del mismo.

M. Mercè Martorell i Comas
Tinent d'Alcalde de Patrimoni

Presentación

El libro que tenéis en las manos recoge los carteles anunciadores de la Semana Santa de Tarragona desde 1928 hasta el año 2000. Son más de 70 años de cartelismo y nos permiten hacer un recorrido por las diferentes tendencias artísticas de cada periodo histórico.

Los carteles, como cualquier documento publicitario -trípticos, folletos, anuncios- que nace para comunicar y dar a conocer un hecho concreto, ya sean fiestas, exposiciones, espectáculos; tienen una vida efímera, pierden su función una vez ha finalizado el acto al cual hacen referencia, pero es a partir de este momento cuando empiezan a tener un valor histórico. La perspectiva del tiempo nos da una visión diferente.

Este tipo de documentación constituye un importante fondo municipal. Podemos ver el cartel como el documento de una época, interesarnos por el diseño, por su autor, por la ilustración, como un elemento decorativo o como un objeto susceptible de ser coleccionado. Como dice Antonio Salcedo, "la función primaria del cartel es transmitir un mensaje de forma clara y rápida, pero para que esta comunicación tenga una mayor efectividad es necesario un tratamiento original en el que el valor artístico es esencial. En realidad un buen cartel es "aquella obra de arte que, además, es de libre exhibición para todo el mundo".¹

El Ayuntamiento tuvo cuidado en su momento de guardar los carteles que se habían colgado en las paredes y se habían repartido por los establecimientos comerciales y que muy a menudo se tiraban, como sucede actualmente cuando finaliza el acontecimiento que se anuncia. Continuamos conservando y, en la medida de lo posible, ampliando el fondo municipal, además damos a conocer un arte que no recibe la misma consideración que otras disciplinas artísticas, mediante exposiciones y catálogos.

La búsqueda que hemos llevado a cabo nos ha permitido datar y conocer el autor de algunos carte-

les que no estaban firmados, también hemos buscado los ejemplares que nos faltaban, en colecciones particulares y nos ha sorprendido la cantidad y el buen estado de muchos de estos carteles.

De los 63 carteles recopilados, 57 pertenecen al fondo municipal y se conservan en la Biblioteca Hemeroteca Municipal, en el Antic Ajuntament. Pensamos que la colección que presentamos está completa y los vacíos corresponden a los años en los que no se publicó ningún cartel anunciador. En los años treinta se produce un vacío importante debido a las circunstancias políticas y sociales, durante la Segunda República se suspendió la procesión por las calles de la ciudad, de este modo, faltan los años 1932, 1933 y 1934. Los años 1937 y 1938 corresponden a los años de la Guerra Civil. El año 1939 ya se celebró la procesión y se publicó un tríptico pero no se tiene constancia de que se hubiera publicado ningún cartel, tampoco el año 1940 y los años 1980, 1981 y 1983.

Muchas veces los programas de mano merecen ser tratados como obras artísticas, de la misma manera que si fueran carteles, son de una riqueza cromática y artística muy remarcable.

Algunos aspectos como los temas escogidos para ilustrar los carteles, los autores, las imprentas serían motivo de un estudio más profundo; aquí solamente daremos unas pinceladas. A partir de los años cuarenta el Ayuntamiento convocaba un concurso para seleccionar los carteles. En las bases se especificaba el máximo de tintas a utilizar y que tenía que ilustrarse con un elemento que identificase a la ciudad, el tema que vemos más representado es la catedral.² El concurso no se convocaba cada año, encontramos en algunas ocasiones que los carteles ganadores de los tres primeros premios se publicaban en años sucesivos. Suponemos que por este motivo muchos de los carteles no llevan fecha. Aparte de los carteles ganadores de concursos y por lo tanto publicados, en el Museu d'Història se conservan algunos de los originales que se presentaron a concurso y que nos permiten tener una visión mucho más amplia de las tendencias artísticas del momento. La impresión de los carteles se hizo

---

1 Antonio Salcedo "Art, religió i publicitat". El Punt 9 de abril de 2000 p. 8

2 Véase el artículo de M. Teresa Segura y M. Elena Virgili "El cartellisme i la Setmana Santa. Cartells del fons municipal". A : Opuscle de Setmana Santa 1999 de la Congregació del Venerat Cos de Jesucrist en el Descendiment de la Creu. p. 135-139.

durante muchos años fuera de la ciudad ya que las imprentas de Tarragona no disponían de los medios necesarios para imprimir a cuatro tintas. Otro aspecto a destacar es la simbología, los escudos que aparecen. Los carteles comprendidos entre 1941 y 1947 fueron publicados por el Sindicato de Iniciativa e incluyen el escudo español y el sello del "Servicio Nacional de propaganda" o el visado de la "Vicesecretaría de Educación Popular".

Por lo que se refiere a las dimensiones, se publicaban dos medidas diferentes, los pequeños (de 40 x 28 cm. aproximadamente) se exhibían en los escaparates de los establecimientos comerciales, mientras que los de gran formato (100 x 68 cm.) se colgaban en las paredes. En los últimos años se publica un cartel intermedio que cumple las dos finalidades.

Los carteles que ahora vemos en escaparates y en las calles serán historia una vez pase el tiempo suficiente y, en muchos casos, formarán parte de colecciones muy interesantes. El cartel de Semana Santa de este año 2001, una vez pasen las fiestas, pasará a formar parte de la historia y ampliará esta muestra que presentamos formando parte ya de los carteles del siglo XXI.

Vale la pena decir, para terminar, que las dos exposiciones de carteles de Semana Santa que hemos realizado y este libro no habrían sido posibles sin la colaboración de particulares que nos han dejado sus carteles para ser expuestos y fotografiados y, en el mejor de los casos, nos han hecho donación de algunos ejemplares que nos han permitido completar el fondo municipal. Queremos agradecer la colaboración a Félix Adserias, Pere Amenós, Francesc Gómez, Quim Mas, Lluís M. Mezquida y Jaume Sáez.

Esperamos que este libro sirva para despertar la curiosidad y conocer un poco mejor este arte tan apasionante.

M. Elena Virgili Bertran
Biblioteca Hemeroteca Municipal

Carteles de la Semana Santa de Tarragona - 1928-2000

Unas notas sobre el arte de los carteles

El cartelismo entra en Cataluña, procedente de Europa, pocos años antes del siglo XX. Nace como un género de lo que hoy conocemos como diseño gráfico, familia de las artes que se amplía y se hace común coincidiendo con los años del Modernismo.¹ Ya desde un principio, el cartel sirvió para anunciar ferias, fiestas, exposiciones y certámenes literarios y artísticos. También, artículos para el consumo: los fabricantes de licores y champaneros catalanes encargaron los mejores cartones a los artistas más famosos, para dar a conocer y prestigiar sus productos. Las obras de Riquer, Casas, Rusiñol, Cidón...; no han perdido el encanto; al contemplarlas, todavía hoy vemos la garantía de calidad del artículo que anuncian.

Los carteles subrayan acontecimientos. Por ejemplo: trofeos deportivos (como el automovilismo, ya desde tiempos incipientes); producciones artísticas notables; novedades filmicas; políticas sociales (la prevención de accidentes, la atención a la vejez, a la maternidad, etc.); contiendas electorales; la guerra civil, etc. Hechos tan diversos los leemos hoy fácilmente cuando vemos los carteles que se les refirieron. Repasando carteles, se nos presenta el tiempo pasado, día por día.

La aceptación del cartel y la atención general que despertó su impacto, han provocado que las revistas ilustradas les hayan dedicado espacios preferentes. Ya en el año 1900 salía en Barcelona cada semana Pluma y Lápiz (plasmación pura del sentido modernista), que reproducía regularmente carteles en su última página. Las publicaciones, y particularmente las especializadas, han ido divulgando los carteles novedosos, aquí como en el resto de Europa y Norteamérica. Las personas interesadas siempre han seguido su evolución, igual que muchos aficio-

---

¹ El Modernismo fue un movimiento de todas las artes, pasajero como una moda; eufórico, pero corto. Consiste en la exaltación de las formas libres - como son las de la naturaleza -, y en la relajación proporcional de las formas canónicas. Muchos artistas se hicieron expresionistas por el plus expresionista que ofrecía el nuevo estilo. Las artes modernistas salían a la calle y se difundieron por doquier: en las fachadas, en los muebles y utensilios diversos, en la decoración de centros de servicio público, comercios, despachos y oficinas y en el hogar, en el diseño gráfico, rótulos, etiquetas, diarios, revistas, publicidad.

nados. Ha observado Pilar Vélez² que el coleccionismo ha jugado un gran papel en el asentamiento de los carteles, y ha añadido que las colecciones han permitido compararlos y profundizar en su estudio. En los gabinetes publicitarios y en centros donde se forman los diseñadores se utilizan estos análisis cuidadosamente, que ayudan a renovar constantemente el arte del cartel.

Tarragona apareció pronto como tema en los carteles. A finales del siglo XIX comenzó la promoción turística en referencia a las piedras romanas, la catedral cristiana, y el paisaje marítimo del balcón del Mediterráneo y la playa del Miracle. En 1910 se creó el Sindicato de Iniciativa para atraer forasteros. Es decir, organizar actividades para hacer más "atractiva" la ciudad (concursos, exposiciones, etc.); crear servicios turísticos, y obtener recursos y las indispensables colaboraciones de entidades públicas y privadas. Para todo son necesarios carteles, postales, guías y panfletos, que coincidan en presentar Tarragona favorecida por los atractivos ancestrales: monumentos y clima. A partir del año 1940, el Sindicato de Iniciativa adquirió la capacidad de hacer llevar la propaganda de Tarragona más lejos gracias a un acuerdo con la Dirección General de Turismo, por el cual este organismo gubernativo atribuyó al Sindicato las funciones de Junta Provincial de Turismo. También, debido a este acuerdo, a partir de la Navidad de 1941 se abrió, en el núm. 36 de la Rambla, una oficina de información turística subvencionada.³

En los años 20 aparecen carteles, referidos a Tarragona, de hotelería, fiestas deportivas y actividades artísticas. Citaremos algunos: el tríptico del Hotel París, en diversas lenguas, encabezado por el Arco de Bará, pintado por J. Furrell, y con fotografías de monumentos y paisajes. En los años 1920 y 1921, los de las regatas del Club Nautico, de Cidón. En los años 1922 y 1923, los del "Trofeo Armangué", gran premio de autociclos Tarragona-Vallmoll-Secuita, firmados por A. García. También

en 1922, y de Cidón, el anuncio de la película benéfica Heroísmos, realizado en Tarragona, y, en 1929, del mismo autor, el cartel de Semana Santa. Entre los carteles de los años 30 damos noticia de dos interesantes. Uno, de 1935, obra del dibujante tarraconense Manuel Orozco Rovira, es comercial y tiene interés artístico porque se expresa con acierto en el art déco, el estilo de la época. El otro, de 1936, es del pintor y dibujante valenciano Pasqual Capuz (catedrático de la escuela de Lonja de Barcelona y reputado cartelista), editado por el Patronato Nacional de Turismo; donde figura la Torre de los Escipiones; está concebido como una pintura y realizado en la modalidad barroquista del novecentismo tardío.

A partir de 1940 se editaron algunas series por iniciativa estatal; al crecer el interés económico y político de la actividad turística, en 1951 se creó el Ministerio de Información y Turismo, que fijó delegación en Tarragona y editó la propaganda; en 1979, el Gobierno autonómico tomó a su cargo esta tarea. Cuando esté reunido todo el material publicitario dedicado a Tarragona, durante este largo período, podrá ser comentado.

Las fiestas de Santa Tecla y Sant Magí, han difundido con gran relieve la imagen de Tarragona⁴. Hay que hacer mención especial de las dos colecciones de los carteles de las fiestas de Santa Tecla, del fondo municipal, recopiladas y presentadas por M. Elena Virgili: la de los carteles de la serie 1864-1931, expuestos al público y reproducidos en un cuaderno editado el año 1991, y la de la serie no completa 1942-1992, expuestos y reproducidos en otro cuaderno, en 1993.

Finalmente, el lector tiene en las manos la edición de los carteles de Semana Santa, igualmente del fondo municipal. De éstos, los que van del año 1928 al 1969, se expusieron el año pasado y se ocupó de ellos en la prensa el profesor Antonio Salcedo (El Punt, 9 de abril de 2000). Los restantes, comprendidos entre el año 1970 y el 2000, se exponen este año.

2 Pilar Vélez, "El cartel modernista a Catalunya: del coleccionismo a la catalogación". Revista de Catalunya, núm. 150 (abril 2000).

3 Todas estas iniciativas mejoraron la gestión del Sindicato y éste se pudo mover, con preocupaciones, pero con cierta autonomía, en el campo de la difusión de la cultura, especialmente en la promoción de las artes plásticas, por medio de la actividad de la sala de actos y exposiciones; esta situación prevaleció durante muchos años, mientras la censura mantenía el dominio sobre los medios orales y escritos, sujetándolos al criterio de los comisarios. El Sindicato de Iniciativa, pues, continuó siendo una entidad abierta, administrada en régimen asambleario, donde todos los socios tenían voz: cuando el gobernador civil tenía que aprobar un cambio de presidente, algún socio le hacía ver que hacía falta una persona integrada en la cultura local, que supiera continuar la buena marcha de la sociedad. Por otra parte, los cargos eran gratuitos y no interesaban a los celadores de la cultura de ocupación.

4 Entre las fiestas no periódicas que han producido carteles de propaganda de Tarragona, a parte de las patronales, hay que recordar otras dos: la "Fira d'Art" que se celebró los años 1948, 1950, 1952 i 1955, y las de Centenario de la Rambla, el 1954. En estas últimas se editó un cartel de Macià y otro para el Tren del Centenario.

La propaganda de la Semana Santa

Cada año el cartel hace el anuncio de la Semana Santa porque un día de esta semana, el viernes, al anochecer, se celebra la procesión conjunta de misterios y penitentes. La procesión es el acto principal de la semana, que atrae mayor número de personas, para participar en ella y para verla, y que obliga a más esfuerzo. Colaboran en ello las cofradías que, a lo largo de los años, se han ido sumando a la de la Sang; la más antigua, y que se mantiene en la dirección⁵.

A partir del año 1928 las asociaciones agrupadas, junto con el Sindicato de Iniciativa, iniciaron la propaganda. Los folletos progresaron cada año en ambición publicitaria; mejoró la tipografía y la ilustración fotográfica; muy pronto las imágenes de la pasión y aspectos de la procesión, fueron seguidos de monumentos y paisajes, con playas que evocan el aire tibio de la primavera; entre los anuncios que ayudaron a pagar la edición, no faltan los de los hoteles y restaurantes.

Los años de la República 1932, 1933 y 1934 no se publicó cartel, al prevalecer la opinión contraria a que un acto religioso ocupara el espacio público; pero en los años 34 y 35 (el "bienni negro"), la procesión volvió a la calle y se reanudó la edición del cartel. En 1936 hubo cartel (de Marcel Riera Pàmies) y salió el folleto, editado esta vez por los servicios de Turismo del Ayuntamiento. En la portada se lee "Semana Santa de Tarragona" y aparece la figura de un soldado romano; al fondo un vía crucis muy pequeño y un poco desdibujado. La autoridad quería y al mismo tiempo temía mostrarlo.

La guerra (1937 y 1938) lo paralizó todo. Entre las muchas desgracias que causó, impidió el despliegue turístico que esperaba Tarragona pocos años atrás. Hasta 1950 no se empieza a recobrar lentamente el turismo exterior.

En 1939 volvió a celebrarse la Semana Santa, pero no se publicó cartel; sólo, un tríptico. En 1940

Marcel Riera Pàmies dibujó, al carbón, un cartel que representa un penitente. Salió de portada del opúsculo, editado por el Sindicato de Iniciativa; este opúsculo tiene una extensión y una apariencia similar a los editados anteriormente.

En la posguerra, en todas partes, la restauración religiosa había cubierto rápidamente las bajas de la imaginaria destruida al iniciarse la revolución. El interés en reanudar las procesiones fue intenso y general. Se despertó la rivalidad entre unos lugares y otros. En Tarragona, nos preguntábamos: ¿seremos capaces de hacer que nuestra procesión sea tan célebre como lo son las de Sevilla, de Murcia o de Valladolid? La grandiosidad de la procesión actual seguro que proviene de este reto. Pero algunos piensan que es demasiado larga, y a muchos les duele que, a menudo, no se haya puesto la atención debida en la elección de los escultores de los misterios. En 1941 se publicó un cartel de Isidro Valentines, reproducido también en la portada del opúsculo; la edición continuó a cargo del Sindicato de Iniciativa. El mismo año, el Sindicato organizó un concurso de carteles para los siguientes, al que acudieron muchos concursantes. A finales de otoño las obras fueron expuestas aquí y también en Barcelona, anticipando la propaganda.

Desde entonces la propaganda de la semana santa la organizaron, en colaboración, la Agrupación de Asociaciones, el Sindicato de Iniciativa y el Ayuntamiento.

Los carteles

Los carteles reproducidos en este libro son una sucesión casi continua desde el año 1928 hasta el 2000. Un período, de más de setenta años, de variaciones sobre el tema de la semana santa tarragonense, proporciona una perspectiva singular e interesante a los aficionados a la historia local y, en especial, a los que se sienten atraídos por el lenguaje gráfico y su evolución.

---

⁵ Las asociaciones que participan en la procesión del año 1928 fueron las de la Sang, y, salidas de ella, las del Ecce Homo y la Soledad; los gremios de payeses y del mar, y el colegio La Salle (alumnos y ex alumnos)

La primera serie de esta colección comprende los carteles de los años anteriores a la guerra civil. Son trabajos de inspiración muy diversa y artísticamente tienen poco en común. Considerados en conjunto, indican el esfuerzo de un sector importante de tarraconenses, gente de espíritu gremial (el espíritu "de capilla", que perdura en la tradición religiosa), por perfeccionar la procesión de semana santa, y hacer propaganda de ella de cara al exterior. El intento publicitario comenzó a finales de los años veinte; la crisis económica afectaba a muchas empresas y la ciudad luchaba por salir de ella, o al menos amortiguarla, confiando que el turismo estimularía el comercio y los servicios.

El primer cartel, del año 1928, obra de Roig, es digno por el color y la composición, pero las letras están un poco desconcertadas. Parece que el autor, pintor de gusto, no está bastante versado en publicidad. El cartel del año siguiente, 1929, es una obra muy notable, modelo de arte publicitario de la segunda etapa de Cidón⁶, cartelista excelente y profesor de dibujo, quien, en los años veinte, vivió en Tarragona, y nos dejó, al menos, siete carteles más de tema tarraconense. El cartel de 1929 nos fija la mirada, entre toda la colección, por la simplicidad, la tersura, y por como representa el espacio con colores planos. En el cartel de 1931, Francesc Monravà contrapuso la visión real y sucinta de la fortificación, romana y medieval, a un vuelo de palomas (recuerdan los de Francesc Galí), que se elevan al cielo hasta encontrar la forma simbólica de una presencia sobrenatural. En 1935 el Ayuntamiento editó como cartel la fotografía de una de las vistas típicas de la catedral: campanario, cimborrio, y cúpula de la capilla de santa Tecla. En 1936 el cartel representa el Cristo de la Humillación, del escultor Garrigós (destruido por los revolucionarios, al cabo de pocos meses), interpretado, en un magnífico dibujo al carbón, por el dibujante y ceramista Marcel Riera Pàmies.

El período de posguerra (los años del 1939 al 1950) es de paralización económica, tristeza, vio-

lencia y hambre. Los carteles de esta época no son indiferentes a ello, porqué la obra artística, de cerca o de lejos, siempre está comprometida con el medio donde ha sido concebida; si bien cada artista reacciona a la época a su manera. A unos, les inspira el realismo de efecto cinematográfico: (Riera, 1936, y Guillermo, 1942); otros, se colocan tras la ilustración museística, confiando así la expresividad a las formas del arte medieval (Valentines, 1941); otros tienden hacia el surrealismo onírico (Baixeras, 1944, 1945); y otro, presenta el rostro severo de Jesús (escultura del paso "vetlleu i pregueu", de Josep Llimona, destruida durante la revolución), cuida el procedimiento y hace vibrar la gama de colores (López Vens, 1948). Cierran este período tres carteles de un artista apoyado sólidamente en la teoría del grafismo, con tres obras muy correctas, sobrias, elegantes y efectivas (Valentines, 1943, 1947, 1952).

A partir de 1953 nuestra sociedad, recluida, empieza a mudar de actitud. Como si entrase un aire nuevo. Los jóvenes descubren la tierra (la propia y la extranjera) y el paisaje rústico y urbano; y les viene la aptitud turística desveladora y el anhelo contagioso por superar los fallos e ignorar el pasado. El aire soplabá del exterior. Lo impelían dos fuerzas que coincidieron en un tiempo preciso, y que influyeron en el cambio de gusto y de actitudes cívicas: una es el ascenso de América y la otra la apuesta por la libertad que anunció la Iglesia católica. Las formas que nos habían servido de guía, perdieron el sentido.

Al mismo tiempo que aquí salíamos del aislamiento, Occidente se liberó de la humillación, el desespero y el conformismo que siguieron a la II Guerra Mundial: el llamado "gran rechazo".

América, triunfadora, poderosa y eufórica difundió, por todo el mundo, el expresionismo abstracto y los nuevos lenguajes artísticos: minimal, arte pop, arte cinético... Desde dentro de la iglesia católica (universal), se promovió una tierra nueva.

---

⁶ Anotamos aquí la referencia sobre Cidón publicada por el autor de este artículo a: Isidre Valentines (fotògraf) 1900-1959. Diputació de Tarragona. Museu d'Art Modern (sin número de páginas). La fecha de la muerte, tomada de Fontbona, hay que rectificarla. Donde dice "1930", debe decir "1943".

Aunque el Concilio Ecuménico se celebró más tarde, los años 1962-1965, fue precedido por una larga gestación, que hizo ver y madurar el *aggiornamento*, la confianza en el hombre y la esperanza (la virtud que ahora no se lleva). La influencia del aliento del Concilio en la plástica catalana lo ha mostrado M. Montserrat Castillo⁷. El hecho es que los artistas jóvenes que habían permanecido en el país salieron fuera y, al ver el arte basado en los valores humanos, "pasaron" de la tradición propia, manipulada y alienadora.

Durante la época a la que nos referimos, los años cincuenta, se volvió a fundar el *escollisme*, bajo los auspicios de algunos obispos, y al margen -¡por fin!- de la consigna del régimen: por el Imperio hacia Dios. Durante más de una generación el *escollisme* formó a chicos y chicas en el respeto a la libertad y para recuperar la identidad, que significa la fidelidad al país desmitificado. Muchas personas, que desde entonces, se distinguieron por un estilo diferente de hacer las cosas y que trabajaban realmente a favor de la sociedad, han sido escoltes. Dentro del *escollisme* vivieron la estética que se caracteriza por una cierta aspereza o falta de pulidez. Al mismo tiempo - coincidencia curiosa - las cualidades táctiles de la materia tosca, el encanto del empaste grueso, cobraban sentido artístico y deleitaban⁸.

Entre los cartelistas de la colección, hay varios de la tendencia *boy scout*. Entre ellos, el representante más importante es Macià⁹ (años 1956, 1960, 1961 y 1964). Siguen el estilo: Clavé (1953), Martí (1954), Picó (1955), Egea (1958, 1959, 1965 y 1967 -el de 1967 con más aristas expresionistas-), Cots (1962, 1963). Dentro de la serie, éstos son los últimos que subrayan el empaste. Vuelve el realismo (Baixeras, 1957). Se ha cerrado otro período.

Hasta finales de los años ochenta predomina la figuración realista; a veces, de ángulos y técnica próximas a la fotografía (1982). Pero Barenys, antes de esta tendencia, hace dos incursiones muy interesantes en el simbolismo (1966 y 1968), con notable

acierto en 1968. Barenys mismo, seguidamente, continúa produciendo en realista (1970, 1973 -es una fotografía -, 1976 y 1979). También se dan incursiones aisladas en la abstracción constructivista (Egea, 1975) o en el *pop-art* (Egea, 1971 y 1978). En un caso (Porqueras, 1987) la imagen cromática se descompone, en una crudeza que hace pensar en la expresividad del cómic.

A partir de 1982, con la sola excepción de 1987, todos los carteles son fotográficos, y, por término medio, de calidad artística superior; los temas de la mayoría son imágenes de los pasos, enfocados en primeros planos. Los más interesantes son los realistas y detallistas, porque examinan la cualidad de la imagen elegida (1993, 1992, 1991, 1990- citados por el orden en que sobresalen-), cualidad aumentada, en su caso, por la sensibilidad del fotógrafo, bien sea en el encuadre, la composición, los efectos de luz, etc. Uno de los carteles (Farré, 1995) es una fotografía documental irreprochable, pero su rigor de foto-documento hace que no sobresalga como cartel de propaganda.

Parece que no debería faltar en ningún cartel la relación entre los componentes (imaginería, monumentos, figuras o formas emblemáticas) y la semana santa tarraconense. Pero, mirada la colección en su conjunto, la relación solamente se encuentra suficientemente estrecha en la mitad de los carteles. En la otra mitad, o se hace una alusión insuficiente, o bien son totalmente neutros, de manera que podrían aplicarse a otro lugar.

Para acabar, coincidiendo con Pilar Vélez, debemos felicitarnos de que los carteles estén en poder del patrimonio público (en este caso, municipal), debido al valor que tienen y que aumenta con el paso del tiempo; y de que el Ayuntamiento los cuide para conservarlos, y los pone en juego atendiendo a la su utilidad didáctica.

Enric Baixeras i Sastre

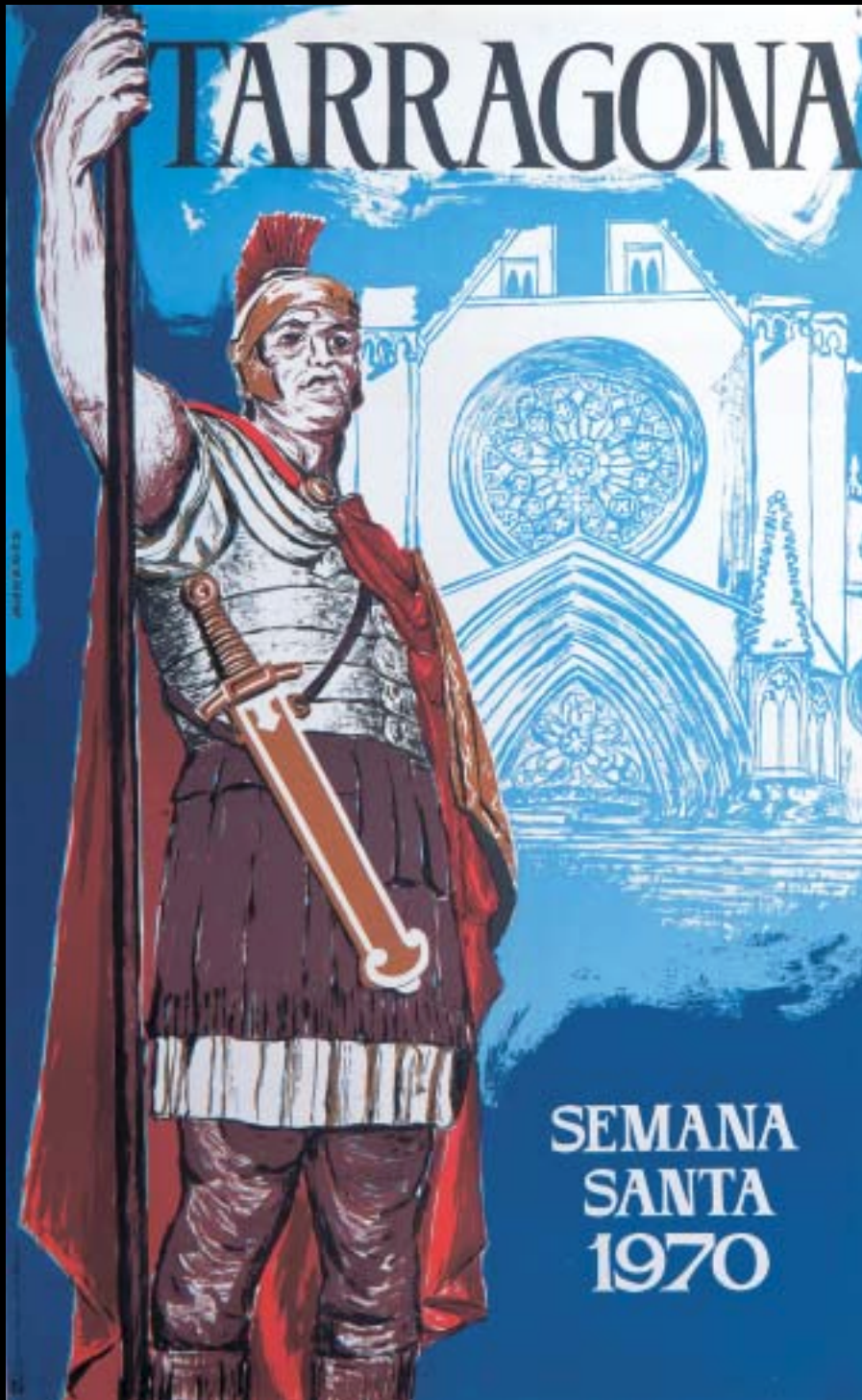
7 M. Montserrat Castillo, "Il·lustració. La represa dels anys seixanta". Revista de Catalunya, núm. 141 (junio 1999).

8 El cambio se extendió a los sistemas pedagógicos, se siguió un proceso paralelo en la recuperación de la escuela catalana y en la edición de revistas y libros infantiles, y en la ilustración en general (véase la cita anterior).

9 Pau Macià Pons (les Borges Blanques, les Garrigues, 1917). Pintor, cartelista, profesor de la Escuela Massana. Autor del cartel del Congreso Eucarístico de Barcelona (1952), del Centenario de la Rambla de Tarragona (1954) etc.

Ajuntament de
TARRAGONA

MUSEU D'HISTÒRIA
DE TARRAGONA

TARRAGONA

